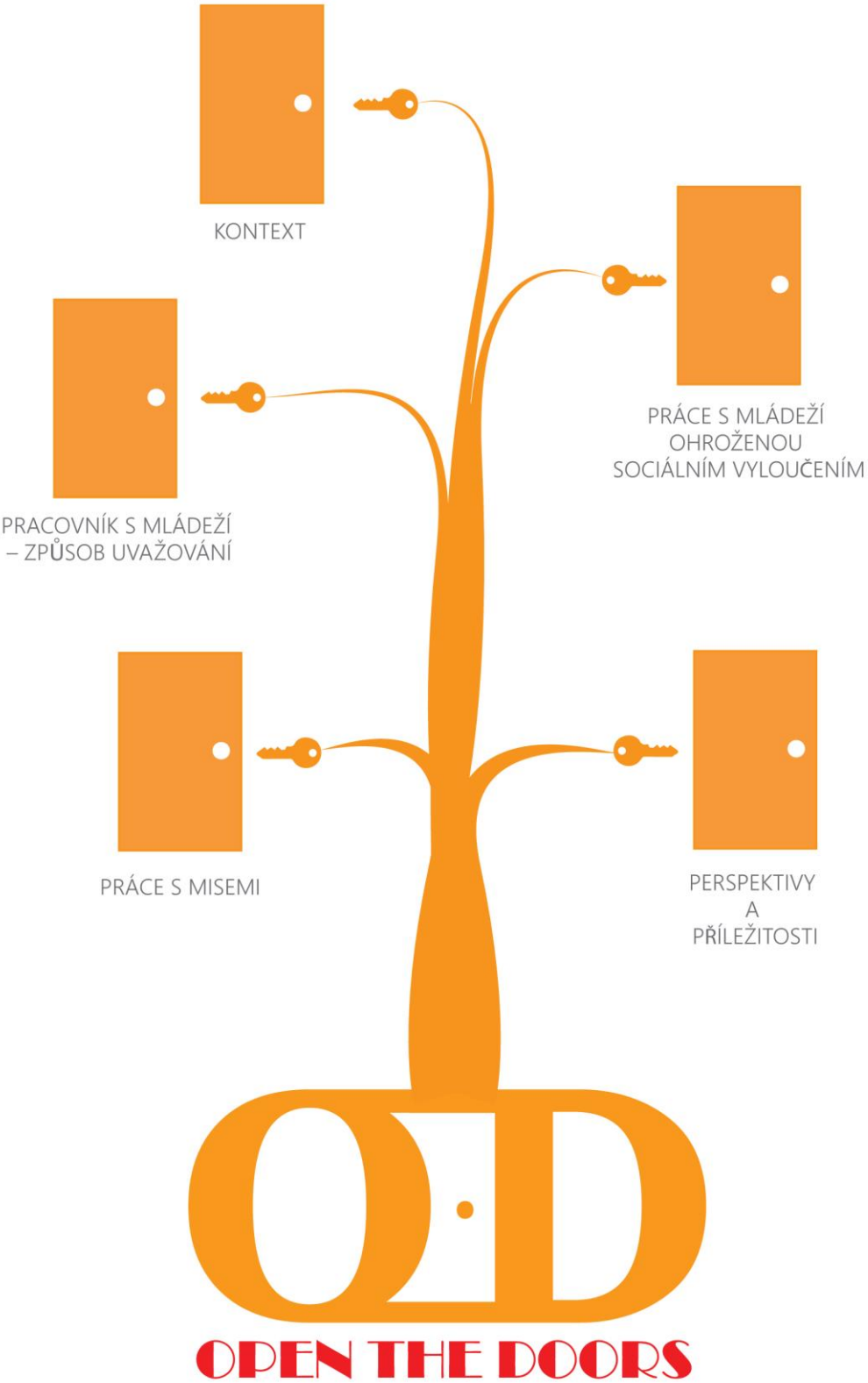

Nové směry v prevenci NEET prostřednictvím budování kapacity učitelů

Open The Doors | An Erasmus+ Project

Nové směry v prevenci NEET prostřednictvím budování kapacity učitelů

A Partnerství mezi:

P1 Associació Educativa Vall del Terri – Španělsko

P2 Kontiki-Szakkepzo Zrt – Maďarsko

P3 Associaçao para a Educaçao de Segunda Oportunidade – Portugalsko

P4 Educa international, o.p.s. – Česká republika

P5 Scoala Gimnaziala Nr 5 Piatra Neamt – Rumunsko

P6 University of Chester – Spojené království

P7 Euricon – Nizozemí

P8 University of Glasgow – Spojené království

P9 Working with Europe – Španělsko

Editors: Dr George Head (University of Glasgow)
Barbara Brodigan (Euricon)
Sub Editor: Steven Markham (University of Chester)

Project Coordinator: Anna Casas (Associació Educativa Vall del Terri – Cancuní)

Graphic Design & Layout: Steven Markham (University of Chester)

First Edition: August 2017

© 2017 Open The Doors. All Rights Reserved

Erasmus+

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein

Obsah

Úvod

Jak tyto pokyny používat

Nejdůležitější body

Oddíl 2 TÉMATA:

KONTEXT

PRACOVNÍK S MLÁDEŽÍ – ZPŮSOB UVAŽOVÁNÍ

PRÁCE S MLÁDEŽÍ OHROŽENOU SOCIÁLNÍM VYLOUČENÍM

PRÁCE S MISEMI

PERSPEKTIVY A PŘÍLEŽITOSTI

DALŠÍ KROKY: Politická doporučení

Oddíl 3 PŘÍLOHA

A) Popisná část
B) Historie projektu
C) Materiály použité k informování a implementaci projektu

ÚVOD K POKYNŮM

Projekt Open the Doors byl realizován od září 2015 do srpna 2017 a jako projekt programu Erasmus+ měl být projektem zkušenostním (empirickým). Zkoušeli jsme novou didaktiku pro prevenci NEET (nové příležitosti pro mládež ohroženou sociálním vyloučením) prostřednictvím budování didaktické kapacity odpovídající 21. století u odborných pracovníků zapojených do projektového rámce: učitelů, sociálních pedagogů a pedagogů mládeže.

Poslání projektu vycházelo z přesvědčení, že jsou-li potenciální NEET mládeži a NEET mládeži poskytnuty vhodné vzdělávací kontexty a příležitosti, je opravdu schopna vytvořit si významnou intelektuální, tvůrčí a učební kapacitu. Charakter projektu byl utvářen předpokladem, že podnikatelský přístup prvotní názory podpoří. Avšak, jak říká Evropská komise: „Učitelé nemohou učit podnikatelství, aniž by sami nebyli podnikaví. Podnikatelskou kompetenci a dovednosti si člověk může osvojit nebo vybudovat jedině prostřednictvím praktických vzdělávacích zkušeností propojených se skutečným životem." (Entrepreneurial Education: A Guide for Educators, 2013). Projekt byl proto koncipován tak, aby jeho jádrem byl inovativní a praktický způsob práce s mládeží ohroženou sociálním vyloučením.

Jeho progresivní metodiky zahrnovaly:

- *učení propojené se skutečným životem: budování kapacity prostřednictvím zapojení do řešení problémů a výzev důležitých pro komunitu a okolní svět;*
- *učení ve smíšené realitě: budování kapacity prostřednictvím úplné integrace fyzické a virtuální reality v rámci pracovních procesů, nabízející rovněž propojení místního s globálním;*
- *práci s komunitou: budování kapacity prostřednictvím vytváření partnerství s nejrůznějšími komunitními aktéry, od vzdělávacích subjektů a soukromých podniků po nevládní organizace a místní správní úřady;*
- *podnikatelskou iniciativnost: budování kapacity prostřednictvím vytváření projektů založených na identifikaci potřeb a zájmů komunity a podnikání vhodných kroků na jejich základě;*
- *využívání kreativních technologií: budování kapacity prostřednictvím dokumentace pracovních a vzdělávacích procesů s využitím kreativních médií a sdílení zkušeností prostřednictvím profesních, sociálních a herních sítí.*

Součástí těchto pokynů jsou zkušenosti a výsledky, které z uplatnění těchto odlišných metodik vyplynuly. K budování kapacity pedagogů docházelo na základě interakce mezi těmito inovativními praktickými experimenty a kolektivními úvahami, které byly systematickou součástí projektu.

Šlo o partnerskou spolupráci devíti organizací: pěti partnerů praktických, tří partnerů znalostních a jednoho partnera pro oblast zajištění kvality. Podrobnější informace lze nalézt na internetových stránkách www.openthedoors.eu.

POUŽÍVÁNÍ POKYNŮ

Tyto pokyny nemají poskytovat ani nahrazovat výše zmíněné zkušenosti ze skutečného života; nabízejí však řadu příkladů misí a vysvětlení, proč tyto mise byly úspěšné. Členění pokynů odráží uvažování a práci partnerů projektu Open the Doors. Od počátku jsme si byli vědomi toho, že práce s mladými lidmi, kteří nejsou zaměstnaní a neúčastní se vzdělávání ani odborné přípravy, znamená pro každého něco jiného a obdobně je různě chápána v různých zemích a kulturách. Začali jsme tudíž zkoumáním profilů mladých lidí, s nimiž pracujeme, a toho, co obnáší vytvoření možností a příležitostí, které by jim pomohly. Jinými slovy, co obnáší práce s misí.

Měli jsme také trochu obavy ze skutečnosti, že naše práce neměla začínat teorií, ale měla se odvíjet od praxe, která měla následně formovat teorii. Projekt Open the Doors byl tedy cvičením v budování teorie, která vyplynula z práce s misemi a z našeho vlastního nepřetržitého učení. Přestože naše mise nabízejí inspiraci a motivaci pro obdobné projekty, rozhodně vám doporučujeme, abyste prozkoumali možnost vytvoření obdobné mise vlastními silami. Nesnažte se přebírat mise z tohoto dokumentu a pouze je kopírovat, ale zvažte, co by bylo vhodné ve vašem vlastním kontextu. Při přemýšlení o vhodné misi je proto důležité vzít v úvahu nejen to, co se uskutečnilo, ale také jak mise vznikaly, jak pokračovaly a proč byly úspěšné.

Druhý oddíl pokynů předkládá pět hlavních témat, která vyplynula z našich zkušeností s praktickými iniciativami (misemi) a z úvah o nich. Porozumíte-li různým kontextům, v nichž jsme pracovali, vývoji našich názorů a způsobu uvažování v průběhu projektu Open the Doors a způsobu naší práce s mladými lidmi v rámci misí, usnadní vám to pochopení mise, jak ji chápeme my, a pomůže vám to v přípravě mise vlastní.

Třetí oddíl obsahuje popisy práce partnerů v rámci projektu Open the Doors. Zahrnuli jsme také své názory na cíle a metodiky projektu, které s postupem projektu nabývaly na významu a rozvíjely se prostřednictvím našeho narůstajícího pochopení misí a nepřetržitého získávání nových poznatků ohledně práce s mladými lidmi ohroženými sociálním vyloučením. Tento oddíl obsahuje rovněž stručný popis historie projektu Open the Doors jako takového a některé inspirativní materiály, které nám umožnily pochopení specifického způsobu práce v rámci tohoto projektu a motivovaly nás k překonávání obtíží a překážek a k využívání příležitostí, které v různých našich kontextech vyvstaly. Oddíly těchto pokynů lze tudíž použít jako poklady k úvahám.

Každý oddíl nabízí pracovníkům s mládeží, učitelům a studentům šance k vytvoření vlastních příležitosti ke zkušenostnímu vzdělávání s využitím modelu mise.

PODĚKOVÁNÍ

Všichni partneři projektu Open the Doors oceňují podporu a příležitost poskytnutou programem Erasmus+. Chtěli bychom poděkovat Evropské komisi za její kreativitu a vynalézavost, díky nimž se tento projekt mohl uskutečnit. Jsme nesmírně vděční Komisi a programu Erasmus+ za šanci spolupracovat s tak odhodlanými a nadšenými partnery z celé Evropy. Projekt Open the Doors byl obohacující zkušeností, která by bez spolehlivé záštity Evropské komise nebyla možná.

NEJDŮLEŽITĚJŠÍ BODY

- Naučte se pracovat s misí
- Buďte odhodláni změnit způsob uvažování: svůj vlastní, vašich mladých lidí, spolupracovníků i širší komunity
- Spolupracujte s vlivnými osobami, skupinami a organizacemi v rámci komunity
- Navažte kontakt s místními úřady a státními orgány

Oddíl 2: Témata

ÚVOD

Témata, která jsou v tomto oddíle rozebírána, vyvstala v průběhu realizace projektu. Nebyla vymezena v jeho počátku, ale vyplynula z projektové práce jednotlivých partnerů a z diskusí a debat na partnerských schůzkách. Přestože jsou řešena jako témata samostatná, nejsou navzájem oddělená, nýbrž provázaná a závislá jedno na druhém.

Popisy průběhu projektu u praktických partnerů, z nichž tento oddíl sestává, se na první pohled zdají být velice odlišné, což odráží odlišnost kontextů, kultur a zemí, v nichž tito partneři působí. V zemích někdejší střední a východní Evropy byla výchozí úroveň velice odlišná od výchozí úrovně v zemích západoevropských. Proto pro ně nalezení nových způsobů práce s mladými lidmi za účelem rozšíření jejich možností a příležitostí bylo možná ještě obtížnějším úkolem, vyžadujícím překonání větších kulturních, a někdy i politických překážek.

Přesto jednotlivé mise vykazují určitou míru podobnosti s ostatními, jak z hlediska počátečních problémů, s nimiž se setkaly, tak z hlediska způsobů, jimiž je partneři řešili. Všichni mladí lidé se například při svém vstupu do projektu nacházeli ve znevýhodněném postavení, ať už toto znevýhodnění bylo povahy sociální, jako v případech EDUCA, Matosinhos a Cancuni, či rasové jako u mladých Rómů. Vasca, Filipa a mladé lidi z Cancuni pak lze považovat za znevýhodněné kulturně a všichni zjevně pocházejí z ekonomicky slabých prostředí. Pro budoucí práci s mladými lidmi je důležité si uvědomit, že jakkoli naše situace mohou být specifické, nejsou výjimečné.

KONTEXT

Úvodem tohoto oddílu je důležité vysvětlit kontexty, v nichž se projekty uskutečňovaly, protože kontext je okolností představující určitý rámec, do něhož jsou jednotlivé akce, vyjádření či myšlenky zasazeny. Čtenář tak plně porozumí podmínkám, v nichž partneři pracovali, a tomu, jak tyto podmínky utvářely obsah misí i přístup k nim.

Z geografického hlediska jsou všechny zúčastněné země součástí evropského kontinentu. Přestože mezi těmito zeměmi lze nalézt mnoho podobných rysů, v rámci Evropy existuje také široké spektrum různých zvyklostí, praktik a kultur, jejichž důsledkem jsou dosti podstatné odlišnosti. Ve vzdělávacím kontextu se tyto odlišnosti týkají politiky, uspořádání systémů, politického kontextu, financování, vzdělávání učitelů a pedagogiky. Každý z těchto aspektů může teoreticky mít dopad na to, jak školy a pedagogové k misi přistupují.

Navzdory odlišným kontextům měli mladí lidé zapojení do projektu Open the Doors jednu věc společnou: vypadli z běžných vzdělávacích systémů ve svých zemích. Tento společný problém znamenal, že účastníci začali pracovat na misích směřujících k témuž výsledku – opětovnému zapojení do procesu učení. Připuštění odlišných kontextů ovšem znamenalo, že jakkoli nápady mohly být sdíleny, neexistovala žádná záruka totožných výsledků. Zásadní bylo, že připuštění těchto kontextuálních odlišností nabídlo účastníkům příležitost ke kritickému posouzení vlastního kulturního prostředí. Mohli pak převzít nápady z jiných misí a dle potřeby si je přizpůsobit, nebo v rámci vlastních misí rozvinout nápady daný kontext zohledňující.

Získané zkušenosti

Opuštění školní budovy

Ve všech projektech bylo úspěchu dosaženo přesunem učení mimo školní budovu a navázáním spolupráce s místními komunitami. V případě Cancuni to znamenalo postupný fyzický přesun ze školní učebny k zelinářské misi (Příloha A1) na školních pozemcích, dočasné přemístění do místní komunity k misi v podobě jednorázové akce (Příloha A1) a úplné opuštění školy a přesun do jiného města za účelem setkání a práce s mladými lidmi ve veřejných prostorech (Viz příloha A1). U Matosinhos to znamenalo střídání práce mimo školu a současného provádění různých věcí ve škole (Příloha A2 MATOSINHOS), zatímco Educa (Příloha A5), Kontiki (Příloha A4) a Škola č. 5 (Příloha A3) se zaměřily na povzbuzování mladých lidí k práci v místních kontextech mimo školu, například ve stravování, textilní výrobě, výtvarném umění či hudbě. Ve všech případech byl tento přesun součástí opuštění tradičního školního prostředí, v němž mladí lidé byli podporováni prostřednictvím tradičních školních osnov. Přesun mimo školu také předcházel pocitu studentů, že bez ohledu na to, jak ‚odlišná' je jejich práce od ‚normálu', stále jde o školní činnost (Příloha A1). Fyzický přesun ven ze školy

napomohl konceptuálním, intelektuálním a emočním změnám, k nimž došlo v jiných částech praktické realizace projektu Open the Doors. Neznámé kontexty zpochybnily identity, s nimiž mladí lidé i dospělí začínali, a pomohly vytvořit identity nové prostřednictvím skutečně prožitých zkušeností. Viz oddíly týkající se způsobu uvažování, práce s mladými lidmi a práce s misemi.

Vztahy mezi dospělými a mladými lidmi se změní / musí změnit

Práce mimo učebnu a mimo školu podporuje vznik odlišného vztahu mezi dospělými a mladými lidmi. Odpovědnost za učení a chování se stává sdílenou a již není výlučnou doménou učitele (Příloha A1, A2). I v poměrně formálních kontextech se odpovědnost, pokud jde o docházku na pracovní/učební místo a o to, jak se zde chovají, do značné míry přesouvá na mladé lidi (viz Příloha A5). Pociťují-li mladí lidé a dospělí pracovníci změnu vzájemných vztahů, začínají přehodnocovat své identity a úlohy, které v životě těch druhých hrají. Od tohoto okamžiku o svých vztazích s druhými přemýšlejí a začínají je vnímat jinak.

Holistický přístup

Úspěšná realizace misí znamenala změnu učebního kontextu, jehož tradiční, na jednotlivé předměty zaměřený přístup byl nahrazen přístupem holističtějším, zaměřeným na jednotlivé osoby. Ten mohl mít podobu mezioborového přístupu napříč několika aktivitami (Příloha A2), vytvoření inkluzivního programu (Příloha A4) nebo jen jednotlivé aktivity, jakou byl například ‚Příběh mého života' Školy č. 5, umožňující mladým lidem poznat sebe sama (Příloha A5). Holistický přístup k učení vede dospělé k tomu, aby mladého člověka vnímali jako celek a neviděli jen jeho nedostatky. Obdobně u mladých lidí holistická praxe přispívá ke změně pohledu na sebe sama, neboť si místo vnímání nedostatků začínají uvědomovat, že mají určité přednosti, dispozice, dovednosti a schopnosti, které jiní oceňují a váží si jich.

Významnou roli hrají skupiny a jejich dynamika

Práce s mladými lidmi ve skupině byla považována za účinnější než práce individuální (Příloha A1), přestože v rámci skupin mohli mladí lidé mít svůj vlastní vzdělávací a rozvojový plán (viz Příloha A2). Velikost skupiny a její dynamika jsou důležité a mohou se různě střídat a měnit; proto je třeba neustále je sledovat. Práce ve skupinách zkvalitňuje učení a rozvoj, neboť předkládané myšlenky jsou zpochybňovány a je třeba

je obhajovat. Práce ve skupinách také vyžaduje spolupráci, plánování a účast, přičemž někdy musí účastníci pracovat s lidmi nebo myšlenkami, jimž ne zcela rozumí. Díky této zkušenosti se zvyšuje jejich respekt k druhým a následně i úcta k sobě samému.

Média

Propojení s médii dodává mladým lidem a jejich počínání veřejný profil. Jsou-li prostřednictvím spolupráce s místním rádiem, televizí a tiskem sledováni veřejností, rozvíjí se u nich pocit sebeúcty, vnímané vlastní účinnosti (self-efficacy) a reciprocity ve vztahu s místní komunitou (MATOSINHOS). Obdobně výroba vlastních videí a sociální sítě vedou k pocitu splněného cíle, úspěšnosti a hrdosti (MATOSINHOS).

Práce s místní a celostátní politikou

K etablování práce s NEET, zejména v kontextu škol druhé šance, coby legitimní a přínosné aktivity přispívá vedle zákonných požadavků jednotlivých zemí také navázání kontaktů s představiteli a tvůrci místní a celostátní politiky. Přesun mimo školní budovu se tak týká nejen mladých lidí a vzdělávacích činností, ale také vedení škol a dalších dospělých, kteří jsou nuceni uvažovat ‚nad rámec školních zdí' a zasazovat se za své mladé lidi v širším vzdělávacím a sociálním kontextu. Stejně jako fyzický přesun ven ze školy prospívá mladým, intelektuální agilita potřebná k jednání na místní a celostátní úrovni zlepšuje znalost širšího vzdělávacího a politického prostředí na straně dospělých. Zkoumání, pochopení a zpochybňování politiky prohlubuje jejich povědomí o tom, jak mohou s mladými lidmi pracovat flexibilně, kreativně a inovativně, přičemž dává najevo, že jak oni, tak mladí lidé jsou součástí národní komunity, a zlepšuje tak status vzdělávání v rámci ‚druhé šance' (MATOSINHOS).

ZPŮSOB UVAŽOVÁNÍ PRACOVNÍKA S MLÁDEŽÍ

Druhým tématem navrženým na schůzce v Glasgow byl způsob uvažování. Partneři se zabývali inovativními misemi a praktikami s podpůrným cílem v podobě prozkoumání nových možných způsobů podpory mladých lidí, kteří sami vystoupili nebo byli vyloučeni z jinak dostupných vzdělávacích příležitostí. Za tuto nevyužitou příležitost si mladí lidé často mohou sami, ale stejně tak lze podíl na jejich vyloučení přičítat pedagogům, kteří vzdají snahu o jejich podporu. Jedno přitom může přivodit druhé, takže oba směry vzájemného jednání mohou souviset jeden s druhým a navzájem se ovlivňovat, což v konečném výsledku může vést k naprostému odcizení. Počátek tohoto rozkolu může být nezřetelný, takže přesné určení vyvolávajících faktorů bývá obtížné. Partneři zkoumali různé mise a praktiky, jimiž se snažili změnit jak jednání a reakci ze strany mladých lidí, tak dispozice a názory pedagogů týkající se učení. Faktor způsobu uvažování byl v Glasgow hodně rozebírán. Na tento faktor poprvé upozornila Carol S. Dweck (2007), která si všimla, že úspěch v jakékoli formě lidského snažení může být ovlivněn tím, jak jednotlivci vnímají sebe sama, a jejich vírou ve vlastní schopnost něčeho dosáhnout. Účastníci se proto snažili motivovat mladé lidi v rámci jejich misí k nacházení možných cest k dosažení úspěchu a zároveň motivovat sebe sama k otevřenosti kreativnějším a flexibilnějším způsobům spolupráce s mladými lidmi jako partnery. Toto povědomí o významu způsobu uvažování může potenciálním účastníkům misí hodně pomoci.

Získané zkušenosti

Změna způsobu uvažování

Organizace si musí být vědomy náročného úkolu v podobě změny způsobu uvažování pracovníků s mládeží z pedagoga ve facilitátora a své úlohy v tomto procesu. V závislosti na vnitrostátních nebo místních vzdělávacích systémech, kulturách jednotlivých zemí a postavení školy v rámci systému se vyučovací metodika pedagogů různí, od direktivního učení řízeného učitelem (jehož příkladem je Maďarsko, Česká republika a Rumunsko) po neformálnější přístupy v podobě učení založeného na spolupráci nebo řízeného studenty, jaké lze vidět ve Španělsku a Portugalsku. Budování kapacity na straně učitelů je důležité, má-li být vybudována kapacita u mladých lidí. Bude se postupně rozvíjet, jak si pracovníci s mládeží budou prostřednictvím misí osvojovat novou metodiku učení řízeného studenty. Pro pedagogy to bude znamenat „učení se praxí“, souběžně s nímž by mělo být zajištěno specifické školení zaměřené na nové metodiky – aby se mladí lidé mohli stát podnikavými, musí být podnikaví sami pedagogové.

Budování efektivních vztahů

Má-li budování kapacity jak pracovníků s mládeží, tak mladých lidí být účinné, musí vycházet z rovnocenného vztahu, založeného na vzájemné důvěře vytvořené prostřednictvím praktické spolupráce. Jinými slovy, důvěra a respekt budou budovány souběžně se společnými podniky, pracovními partnerstvími a kroky podniknutými v rámci misí – a jejich prostřednictvím.
Díky lepším vztahům mezi pracovníky s mládeží a mládeží v Cancuni se mladí lidé cítili uznávanější, protože jim bylo nasloucháno, zatímco v Kontiki demonstroval změněný způsob uvažování pedagogů, dosud zvyklých používat direktivní tón běžných škol, přístup „můžeme to udělat společně" místo „udělejte to". V Matosinhos vyznávají filozofii „Nejprve navázat vztah, a teprve potom napravovat", neboť nutnost jiného přístupu než u běžných škol zde pochopili již dávno. Vzájemný vztah je budován prostřednictvím praktické činnosti, což podporuje flexibilní týmovou spolupráci. Učitelé a rodiče mají s mladými lidmi dost odlišné vztahy – učitelé musí umět rozlišovat mezi dobrým vztahem a vztahem příliš blízkým. V Kontiki pedagogové zjistili, že je třeba stanovit určitou hranici a zachovat zdravý odstup mezi studenty a učiteli a poskytovat tak studentům pouze nezbytnou podporu, o niž se v případě potřeby mohou opřít (Kontiki; Úloha učitele, 1. popis mise),

Flexibilita

U pedagogů je klíčovým prvkem změněného způsob uvažování flexibilita, jak ukázal průběh projektu v Cancuni (kde pracovníci s mládeží někdy pracují ve dvojicích), Matosinhos (kde pracovník s mládeží vystupuje jako facilitátor, ale občas převezme vůdčí úlohu) a Kontiki (kde pracovník s mládeží přistupuje ke každé situaci jako k učební pomůcce). Pro pedagogy pracující se znevýhodněnými mladými lidmi, u nichž četné překážky sociální a ekonomické inkluze nepříznivě ovlivňují jejich schopnost trvalejšího zapojení do vzdělávání, je řešení neočekávaných situací každodenní zkušeností. Souběžně s misemi je třeba řešit osobní, sociální a další problémy, které mohou bránit jejich dalšímu pokračování.

Vícero úloh

Tradičně, v běžném vzdělávacím systému, má učitel jen jedinou úlohu: předávání znalostí prostřednictvím výukového přístupu založeného vedoucí úloze učitele. Pracovníci s mládeží v tomto projektu zjistili, že mají úloh více – jsou nejen facilitátory, ale také například mentory, zprostředkovateli a mediátory (Educa: Způsob uvažování pracovníka s mládeží; Matosinhos: Způsob uvažování pracovníka s mládeží). V roli mentora musí být empatičtí, chápaví a naslouchající a musí věnovat pozornost zájmům mladých lidí, zároveň však musí zavést „princip reality" v rámci své role zprostředkovatele a nesmějí se vyhýbat konstruktivním a (někdy) nezbytným konfrontacím. Mediátor pak zajišťuje spojení mezi učením a prací, podporuje studenta v současném zvládání a organizaci osobních životních zkušeností a jejich upřednostňování před očekáváními týkajícími se života pracovního.

PRÁCE S MLÁDEŽÍ OHROŽENOU SOCIÁLNÍM VYLOUČENÍM

Na mladé lidi, kteří jsou ohrožení sociálním vyloučením v důsledku (mimo jiné) špatné zkušenosti se školním vzděláváním, se nyní zaměřuje pozornost celé Evropy a vyspělého světa. Tito mladí muži a ženy se často již ocitli mimo vzdělávací systém, obvykle v důsledku dosažení věku pro ukončení povinné školní docházky, předčasného odchodu ze školy nebo vyloučení. Zároveň je pro ně obtížné najít vhodné další vzdělávání na školách vyššího stupně nebo v rámci odborné přípravy, či snad dokonce práci, popř. v nich dlouhodoběji setrvat – odtud tendence označovat je jako **NEET – Not in Employment, Education or Training** (mimo zaměstnání, vzdělávání a odbornou přípravu). Takovéto shrnutí značného počtu mladých lidí do jedné skupiny naznačuje jejich homogennost a stereotypní chování. Projekt Open the Doors upřednostňuje názor, že možnosti a šance, jež měli mladí lidé, s nimiž pracujeme, k dispozici, byly pro rozvoj jejich postavení ve společnosti nedostatečné nebo nevhodné. Proto se v různých svých rolích v rámci jejich podpory snažíme nabídnout jim další možnosti a příležitosti k doplnění a dalšímu rozvoji vloh, dovedností a schopností, které již mají.

Signatáři Timisoarské deklarace (vzdělávací organizace) konstatovali, že v současné době jsou vzdělávání a školní výuka pro mladé lidi nezajímavé, což přispívá k jejich nespokojenosti a předčasnému odchodu ze škol. Mladí lidé pak shledávají stále obtížnějším vstup na trh práce, což vede k nárůstu sociálního vyloučení. Projekt Open the Doors se snažil pracovat se znevýhodněnými mladými lidmi způsoby pro ně vhodnými, smysluplnými a podnětnými, aby minimalizoval neodvratnost jejich sociálního vyloučení.

Získané zkušenosti

Svěřit mladým lidem odpovědnost

Úspěch v jednotlivých misích rozvíjel u těchto mladých lidí samostatnost a vytvářel příležitosti k jejímu uplatnění, ať už v podobě přijetí samostatné odpovědnosti za misi skupinou (BANYOLES), sdílení této odpovědnosti s jinými členy komunity (MAT, KONTIKI) či dokonce odpovědnosti jednotlivců (EDUCA, S5). Dáte-li mladým lidem odpovědnost a příležitosti, nabízíte jim tím zkušenosti, které zpochybní jejich negativní vnímání sebe sama prostřednictvím vytvoření odlišné identity spojené se schopností a způsobilostí.

Získat podporu od druhých

V úvodu tohoto oddílu jsme naznačili, že jakkoli jsou partnerské organizace odlišné, nejsou osamocené. Ani ony, ani mladí lidé, s nimiž pracují, nejsou sami. Práci s mladými lidmi podpořily místní skupiny (MAT) a vlivné osoby v rámci komunity (CANCUNI). V jiných případech se partneři v rámci své snahy o získání podpory zapojili do sítě evropských škol ‚druhé šance' E2C (EDUCA). ‚Podpora' byla opravdu typickým znakem celého průběhu projektu Open the Doors, v němž se partneři učili jeden od druhého. Učí-li se dospělí společně s ostatními a jejich prostřednictvím, nejenže se tím rozšiřuje repertoár jejich dovedností a strategií, ale také roste jejich pocit sounáležitosti s širší podpůrnou komunitou. Výsledný pocit sounáležitosti a vlastní užitečnosti se pak přenáší z dospělého člověka i na mladého (viz následující poučná zkušenost).

Nejprve práce s dospělými

U všech misí došlo ke značnému posunu ve způsobu uvažování dospělých. V některých případech šlo o postupný vývoj v průběhu realizace projektu Open the Doors (CANCUNI, MAT), zatímco v jiných šlo o nezbytný předpoklad pro práci s mládeží (EDUCA, S5, KONTIKI). Práce s dospělými při vytváření nového pojetí jejich pohledu na mladé lidi a jejich rolí a vztahů při práci s nimi představuje klíčovou přípravu na práci s misemi, které zavádějí jak dospělé, tak mladé lidi na dosud neprobádaná území. Čím lépe jsou připraveni dospělí, tím bohatší zkušenost mladí lidé získají.

Stručně shrnuto, úspěšná práce s mladými lidmi ohroženými sociálním vyloučením nesla následující charakteristické rysy:

- Změnu způsobu fungování školy, včetně přesunu ven ze školní budovy
- Nápady byly generovány mladými lidmi
- Mladí lidé převzali odpovědnost za mise a řídili je
- U učitelů se rozvinul jiný způsob uvažování
- Jiný způsob uvažování se rozvinul u mladých lidí
- Společnými rysy byla samostatnost, příležitost, možnost volby, odpovědnost, podpora

PRÁCE S MISEMI

Na základě následujících argumentů a přání odlišit naši práci od tradičních přístupů doporučil náš partner pro zajištění kvality termín ‚mise':

Slovo MISE jsme si vypůjčili ze světa počítačových her. Dobré počítačové hry provádějí hráče různými úrovněmi výzev a úkolů, které je třeba splnit pro splnění … mise. Splnění dalších úrovní je často složitější než splnění úrovní předchozích a často potřebujete některé zdroje vytvořené během prvních úrovní ke splnění úkolů na úrovních pozdějších.
To znamená, že během jednotlivých úrovní shromažďujete zdroje a dovednosti – právě ty, které budete ke splnění své mise potřebovat. Nemůžete tedy jednoduše přeskočit rovnou na nejvyšší úroveň, protože byste neměli dovednosti a zdroje k tomu, abyste na ní uspěli. A nemůžete tudíž ani měnit uspořádání či posloupnost těchto úrovní, protože každá z nich vytváří potřebnou kapacitu ke splnění úkolů na úrovni následující.
Většina mladých lidí je s touto „logikou"velice dobře obeznámena; mají ji v krvi.
Domníváme se proto, že tento „jazyk počítačových her" je při práci s NEET mládeží užitečný.

Práce s misemi vyžadovala od dospělých zapojených do projektu Open the Doors jiné uvažování a chování než to, na které dosud byli zvyklí. Podpůrné materiály vypracované naším partnerem pro zajištění kvality požadovaly didaktický přístup založený na specifickém pojetí podnikatelství. Mise musela vzejít od mladých lidí samotných a musela být zaměřena na provedení změny přínosné jak pro ně, tak pro komunitu, v níž žijí. Bylo doporučeno využití nových technologií, získání podpory ze strany širší komunity a spolupráce s ní. Tyto pokyny byly formulovány v dokumentu Entre comp* Evropské komise, který obsahoval doporučenou škálu kompetencí charakterizujících podnikatelské chování, například schopnost rozpoznání příležitostí, kreativitu a předvídavost, iniciativnost, schopnost vypořádat se s nejistotou, nejednoznačností a rizikem a schopnost spolupráce s druhými. Tyto kompetence vystihují potřebný směr rozvoje jak mladých lidí, tak dospělých, kteří s nimi pracují. Z nich proto vycházel způsob, jímž dospělí i mladí pracovali s misemi.

Získané zkušenosti

Pochopení mise

Pochopení podstaty mise bylo pro úspěšnou práci na ní stěžejní. Někteří v tom zjevně měli jasno od samého počátku (CANCUNI MARKET GARDEN), přestože zkušeností se jejich představa dále tříbila (SAN JORDI, BANYOLES, MAT). Jinde však bránily vytvoření mise, jak zde byla vymezena, vzdělávací, politické a sociální kontexty, což vedlo k tomu, že přestože všichni partneři měli mise zaměřené na mladé lidi, některé z nich se uskutečnily v běžných kontextech, zatímco jiné se v rámci přípravy na pochopení mise a práce s ní zaměřily na dospělé (KONTIKI, S5). Pochopení mise je důležité pro změnu způsobu uvažování a pro představu o tom, jak učební kontexty mohou být odlišné. Pochopení mise bylo kritériem, od něhož se odvíjela ostatní témata, a je tudíž úhelným kamenem práce s těmito mladými lidmi.

Odklon od tradic

Jak bylo uvedeno v předchozím ponaučení, čím více se mise vzdálila tradičnímu učení a výuce, tím více odpovídala modelu doporučenému projektem Open the Doors. Kontiki, Škola5 a EDUCA se musely nejprve vypořádat s tradičními vzdělávacími zvyklostmi, upřednostňujícími výuku a systémy před vlastním učením (K, S5, ED). V případech Kontiki a Školy 5 projevili praktičtí kolegové vysokou míru sebekritičnosti požadavkem na zajištění školení a odborného rozvoje učitelů, zatímco EDUCA se nejprve musela vypořádat s vysoce normativním systémem, v němž kolegové byli omezováni jak vnitrostátní, tak místní politikou. Přesto všichni partneři dosáhli celkového cíle v podobě přechodu k režimu zaměřenému na učícího se jedince, v němž jsou středobodem mise mladí lidé. Zpochybňování tradičních způsobů učení je nyní aktuální ve všech vzdělávacích kontextech, nejen u škol druhé šance; školy druhé šance, pracující s misemi, však mohou být určitým předvojem ve vytváření nových způsobů učení (se) pro všechny děti a mladé lidi. Školy druhé šance a práce s misemi tak významně a smysluplně přispívají k dalšímu pokroku ve vzdělávání obecně.

Učení (se) skutečným životem

Všechny mise využívaly učení skutečným životem, které přinášelo nebo mělo potenciál přinést nějaké zlepšení v rámci komunity. To mohlo mít podobu kulturní (MAT), informativní (BANYOLES) či potenciálně ekonomickou (EDUCA, KONTIKI, S5) – díky tomu, že vedlo k zapojení do trhu práce. Provádění skutečných změn přináší uspokojení a pocit splněného cíle, čímž opět dochází ke zpochybnění negativní identity prostřednictvím zkušenosti.

Práce s komunitou

Důležitým prvkem misí byla spolupráce s místní komunitou, která spočívala v práci s mladými lidmi a pro mladé lidi z obdobně odlišných prostředí (MAT, CANCUNI), kultur (KONTIKI, S5), věkových skupin a ekonomických podmínek (MAT, EDUCA). Díky práci s komunitami se mladí lidé dostali do kontaktu s jinými lidmi, které by možná jinak ani nepotkali nebo u kterých by necítili sounáležitost. To následně přispělo ke změně jejich nahlížení na druhé i nahlížení druhých na ně.

Uznání dovedností, schopností a dosažených výsledků

To je jak východisko pro práci s misemi, tak rozvíjející zkušenost pro mladé lidi. Úkolem práce s misemi je uznání toho, čím k ní mladí lidé přispěli, a pro mladé lidi je často poučnou zkušeností, když si uvědomí své dovednosti a schopnosti a zjistí, že si jich druzí váží a oceňují je. Na začátku mise mladí často o svých schopnostech pochybují. Během následné spolupráce s druhými na její přípravě a na zajištění jejího zdárného průběhu si však postupně začínají uvědomovat narůstající pocit, že něčeho dosáhli a mají svůj život pod kontrolou (MATOSINHOS).

PERSPEKTIVY – PŘÍLEŽITOSTI

Perspektivy a příležitosti nabízejí poznatky nezbytné pro udržitelnost projektu Open the Doors. Úvahy nad tím, co se v průběhu jeho realizace odehrálo, nám umožňují předat naše zkušenosti druhým, aby získali potřebný vhled a praktické znalosti. Stejně tak prezentace nápadů, jak v konkrétní rovině, týkající se jednotlivých misí, tak v rovině obecné, nám umožňuje předvést názorně, jak si práci s tímto přístupem představujeme. Vzhledem k tomu, že projekt Open the Doors by měl být účelný a zaměřený do budoucna, jak reflexe (zpětné ohlédnutí), tak projekce (popis možného vývoje) jsou nesmírně důležité. Další informace ke zde zmíněným skutečnostem lze nalézt v popisných částech v příloze. Podobně jako je tomu u témat uvedených výše, ani jednotlivé níže uvedené aspekty nejsou navzájem oddělené, nýbrž navzájem závislé a interagující.

Mise

Pochopení mise je pro práci s mladými lidmi v rámci tohoto přístupu klíčové. Jak je uvedeno v popisné části těchto pokynů níže, k pochopení podstaty mise bylo zapotřebí experimentování. Prostřednictvím tohoto zkušenostního procesu se praktiční partneři postupně dobrali podstaty toho, jak se mise liší od tradičních způsobů práce s mladými lidmi, včetně některých, které si zakládají na tom, že mladým lidem nabízejí určitou míru samostatnosti. Nejdůležitějším zjištěním pro učitele a pracovníky s mládeží bylo, že nestačí dát mladým lidem na výběr ze seznamu předem připravených možností, mladí si musí tento seznam vytvořit sami.

Důvěra a víra

Pro dospělé pracující s ohroženou mládeží v rámci jednotlivých misí bylo snad největším problémem vytvoření atmosféry důvěry a víry. Pracovníci s mládeží a učitelé se postupně učili důvěřovat ve schopnost mladých lidí přijít s vlastními nápady a věřit jim, že je dokáží dovést do zdárného konce. Obdobně museli rozvíjet důvěru a víru ve vlastní dovednosti a schopnosti pro tento způsob práce s mladými lidmi potřebné. Viditelně příznivý dopad misí na mladé lidi tuto důvěru a víru dospělých významně ovlivnil.

Vnější faktory

Příslušníci širší komunity, vlivné osoby, místní a vnitrostátní političtí činitelé a média hráli významnou úlohu napříč všemi misemi. Dosud skrytí mladí lidé se zviditelnili a stali se užitečnými členy komunity. Mladí lidé si postupně začali vážit druhých, s nimiž by jinak možná vůbec nepřišli do styku, v důsledku čehož o nich změnili své mínění. Obdobně lidé, s nimiž mladí lidé pracovali, začali mladé vidět v novém světle a dokonce jim nabízeli další příležitosti k práci v rámci komunity. V některých případech zprávy o úspěšných misích v místních médiích nejenže dostaly projekt do popředí zájmu komunity, ale také přispěly k pozitivnímu obrazu těchto mladých lidí a škol druhé šance.

Práce na plnění mise

Všichni partneři se shodli na tom, že práce v rámci mise vyžaduje uvažování v dlouhodobější perspektivě. Změna je pozvolná a nedojde k ní ze dne na den. Experimentováním a zkoušením několika různých misí lze přispět ke změně nahlížení mladých lidí na sebe sama i na druhé a zároveň usnadnit změnu způsobu uvažování a způsobu práce s mladými lidmi dospělým. Zkušenost nelze ničím nahradit. Sestavení skupiny pro realizaci určité mise vyžaduje od učitelů a pracovníků s mládeží proaktivní přístup; do skupiny je třeba vybrat vhodné mladé lidi a pečlivě zvažovat její dynamiku. Při úvahách o tom, s kým byste mohli spolupracovat v rámci komunity, mějte na paměti, že jiné generace, mladší i starší, bývají vůči našim mladým lidem méně kritické.

POLITICKÁ DOPORUČENÍ

Vzdělávání je politická záležitost a politická aktivita partnerů byla pro jejich úspěch nevyhnutelná. Někdy šlo o aktivitu na úrovni politiky místní či vnitrostátní, tedy jednání s místními radními a poslanci národních parlamentů, zatímco jindy měla politická činnost podobu společenských kontaktů s vlivnými osobami a médii za účelem zviditelnění školy a zlepšení jejího obrazu.

V rámci své politické mise bychom chtěli zpochybnit používání termínu NEET. Předně je třeba konstatovat, že v kontextu škol druhé šance není přesný. Zásadnější však je, že má pejorativní nádech a evokuje nějaký nedostatek; naznačuje mladé lidi, kteří něco NEjsou a nepřímo tak vyjadřuje neschopnost či neochotu z jejich strany. Pozornost se pak soustředí spíše na to, jací tito lidé nejsou nebo nemohou být a co nemohou dělat, a implicitně předpokládaným přístupem je kompenzace tohoto nedostatku. My naopak upřednostňujeme názor, že šance a možnosti, které tito mladí lidé měli k dispozici, jim neumožnily, aby využili svých práv a stali se aktivními, užitečnými a uznávanými členy komunity. Náš přístup proto spočívá v poskytování podpory a nabízení možností a šancí, které těmto mladým lidem umožní kreativním a podnikavým způsobem spolupracovat s druhými.

Projekt Open the Doors jako návod

Inovativní projekty jako Open the Doors často přinesou důležité poznatky a údaje, které by měly být využity k formování a zlepšování politiky a rozhodování.

Takové informace přinesl i projekt Open the Doors a tyto informace jsou stručně shrnuty v podobě politických doporučení níže.

Evropské společnosti produkují značné počty mladých lidí v situaci NEET a není pravděpodobné, že by tento problém v blízké či vzdálené budoucnosti sám vymizel.

Projekt Open the Doors se zabýval didaktickými zásadami (popř. jejich nedostatečností či neexistenci), jimiž by se měly řídit všechny formy vzdělávání druhé šance pro tyto NEET, přičemž se přímo nezabýval prevencí NEET v oficiálním vzdělávacím systému.

Projekt tedy v zásadě položil otázku:

„Jaký typ inovativní didaktiky a vzdělávacích přístupů může být úspěšný při opětovném zapojování těchto mladých lidí v různých formách neformálních kontextů?"

Jedním z důvodů tohoto zájmu je pochopitelně dobře známý fakt, že 1 € investované do kvalifikovaného programu druhé šance v krátkodobém horizontu ušetří společnosti 10 € v horizontu dlouhodobém, tj desetinásobek.

Projekt Open the Doors však přinesl také svědectví o celé řadě vážných překážek pro inovaci vzdělávání NEET prostřednictvím škol druhé šance; tyto překážky jsou pojmenovány a řešeny formou politických doporučení.

HLAVNÍ PŘEKÁŽKY INOVACE VZDĚLÁVÁNÍ NEET PROSTŘEDNICTVÍM ŠKOL DRUHÉ ŠANCE

ZÁJEM: Nedostatečný společenský zájem a respekt

Pomineme-li různou politickou rétoriku, je zjevné, že mezi těmi, kde mají ve společnosti rozhodovací pravomoci, a jinými významnými společenskými subjekty je pramálo skutečného zájmu o snahu připravit užitečná opatření, která by NEET nabídla nové a účinnější způsoby opětovného zapojení.

Tento nezájem je provázen nedostatečným respektem k NEET i k organizacím a pracovníkům angažujícím se ve vzdělávání prostřednictvím škol ‚druhé šance' a jim podobných.

Velice často tyto organizace bojují o finanční přežití a pozice pracovníka s mládeží v takové organizaci není v profesním životopise žádným ternem.

ZDROJE: Nedostatek financí

Organizace zabývající se vzděláváním NEET ve školách druhé šance, ať státní či soukromé, jsou mimořádně špatně financovány.

Finanční prostředky, o něž tyto instituce musí každoročně svádět tuhý boj, jsou velice omezené a pokrývají pouze nejnutnější náklady.

Finanční zajištění těchto organizací neponechává žádný prostor na experimentování a inovace, které jsou v oblasti znovuzapojování NEET zoufale potřebné.

Na rozdíl od jiných vzdělávacích oblastí, které jsou nyní více ‚v módě', společnost jako celek zjevně není ochotna přijmout jakoukoli odpovědnost za opětovné zapojování NEET; je mimořádně obtížné, ne-li nemožné, motivovat soukromé firmy, bankovní fondy a podobné subjekty k jeho spolufinancování, ať na místní či celostátní úrovni.

Ve vzácných případech takového soukromého spolufinancování bývají financované „projekty“ odděleny od organizací druhé šance a nepodporují dlouhodobou a udržitelnou kapacitu těchto škol pro úspěšné opětovné zapojení skupin NEET.

Stručně řečeno, vyloučená mládež je na samém konci seznamu priorit, což – pochopitelně – k tomuto vyloučení jen přispívá.

SMÝŠLENÍ: Opakované vyloučení

Jednou z největších překážek úspěšného znovuzapojení NEET prostřednictvím inovativní didaktiky je v celé společnosti převládající předsudek vůči NEET: od tvůrců politik až po školy druhé šance a pracovníky s mládeží.

Tento předsudek vychází z následující logiky:

„NEET mají již ze své definice omezenou schopnost intelektuálního rozvoje, a proto jim nemůžeme nabídnout nic jiného než drobné praktické úkoly a výzvy, na nichž by se naučili zvládat méně významné práce ve společnosti“

Tento předpoklad mlčky a neviditelně prostupuje celou společností a odhaluje zásadní nepochopení, co to jsou NEET a jak se rozvíjí intelektuální kapacita.

Řídí-li se těmito předsudky rozhodovací procesy a vzdělávací praxe, zainteresované společenské subjekty mají minimální motivaci k tomu, aby se v inovaci vzdělávání prostřednictvím škol druhé šance angažovaly.

Tyto předsudky přirozeně vyloučení jen opakují a zhoršují.

ZMĚNA: Chybějící inovativní didaktika odpovídající 21. století

V posledních letech vzniklo několik inovativních vzdělávacích didaktik, jejichž zásady jsou široce a volně dostupné.

Málokterý ze vzdělávacích subjektů druhé šance však tyto inovativní vzdělávací zásady přijal za své.

Většina z těchto nově vytvořených inovativních didaktik přitom zahrnuje vzdělávací zásady s vysokou relevancí pro NEET.

NEET nejsou vyřazeni ze vzdělávání obecně, ale jsou vyřazeni z tradičního školního vzdělávání a z vyučování ve třídách – vyřazeni ze způsobů vzdělávání založených na teoretické výuce.

Mnohé inovativní vzdělávací zásady NEET jednoznačně prospějí a podpoří jejich opětovné zapojení do vzdělávacího procesu a ‚budování kapacity'. Pokud ovšem převládající přístup k NEET míní, že jsou způsobilí jen k jednoduchým, praktickým činnostem, proč se pak zajímat o nějakou inovativní didaktiku?

Školy druhé šance jako organizace ani jejich zaměstnanci nebyli vyškoleni k tomu, aby tuto inovativní didaktiku, která by mohla NEET pomoci překonat odpor k učení, uplatnili v praxi.

Shrneme-li výše uvedené překážky, lze konstatovat, že jakékoli opětovné zapojení NEET do vzdělávání je obrovský úspěch, popírající „veškerou pravděpodobnost".

POLITICKÁ DOPORUČENÍ

MÍSTNÍ/VNITROSTÁTNÍ

- Vyvíjet iniciativu k přehodnocení vzdělávání ve školách druhé šance v místním a celostátním měřítku u orgánů veřejné správy odpovědných za NEET organizace, například prostřednictvím dlouhodobých inovačních strategií; usilovat o kvalifikované poradenství

- Zahrnout do každoročních rozpočtů volné finanční prostředky na rozvojovou práci v institucích druhé šance

- Zahájit grantová řízení pro instituce a partnerství, které chtějí inovovat vzdělávání v rámci druhé šance prostřednictvím pilotních projektů

- Umožnit institucím druhé šance práci na bázi 3 – 4letého rozpočtu místo obvyklého ročního

- Nabídnout vedoucím pracovníkům a zaměstnancům NEET organizací školení zaměřené na inovace v oblasti opětovného zapojování NEET do vzdělávání, propojené s jejich každodenní profesní praxí; usilovat o kvalifikované poradenství

- Vytvářet meziodvětvová partnerství na místní nebo regionální úrovni za účelem podpory inovací v oblasti opětovného zapojování NEET do vzdělávání

- Propagovat a podporovat u NEET institucí sdílení zkušeností a informací s jinými institucemi druhé šance na místní, celostátní a evropské úrovni

POLITICKÁ DOPORUČENÍ

EVROPSKÁ

- Zahájit celoevropské vzdělávací iniciativy zaměřené na zjišťování, jaké inovativní didaktiky se u NEET osvědčují, proč se osvědčují a které didaktiky se naopak neosvědčují, a systematicky šířit výsledky v rámci sektoru
- Zveřejnit výzvy k předkládání projektů Horizon se zaměřením na zkoumání dlouhodobých účinků inovativních vzdělávacích strategií pro NEET
- Zveřejnit výzvy k předkládání projektů Horizon se zaměřením na podrobné zkoumání, jaký typ didaktických strategií a vzdělávacích přístupů je schopen znovu zapojit NEET do vzdělávání v dlouhodobém horizontu
- Naplánovat a zahájit evropskou konferenci o inovativní didaktice pro NEET, propojenou případně s iniciativami uvedenými výše
- Výrazně posílit sekce programu Erasmus+ pro rozvoj inovací týkajících se opětovného zapojení NEET do vzdělávání (Školství a Mládež)
- Zahájit iniciativy a kampaně zaměřené na prevenci a odstranění všeobecně rozšířeného předsudku mezi hodnotiteli a státními agenturami, podle něhož projekty týkající se mládeže a NEET jsou méně významné a nevyžadují přílišnou pozornost ani významnější rozpočty a zdroje
- Vysvětlit a zdůraznit v Průvodci a prioritách Erasmu+ nutnost intenzivního didaktického experimentování v oblasti opětovného zapojování NEET do vzdělávání a zahrnout základní zásady, mezi něž patří otevřené školy, podnikatelské vzdělávání, učení prostřednictvím misí a učení skutečným životem, podporované meziodvětvovými partnerstvími

Oddíl 3: Přílohy

Příloha A: Popisná část

Příloha A1: Cancuni, Girona, Španělsko

KONTEXT

Cancuní Education and Learning Centre je vzdělávací zařízení, které zahrnuje 42 mladých lidí ve věku od 14 do 16 let. UEC Cancuní nabízí těmto mladým lidem místo, kde je Základní program pro instrumentální a předprofesní vzdělávání využíván v jiném tempu a s využitím aktivní metodiky, odchylující se od vzdělávacích přístupů běžného školského systému. Naše metodika je založena na rozvoji různých druhů kapacit studentů: kognitivních, motorických, vztahových, osobní rovnováhy a sociálního a pracovního začlenění.

Nabízíme v zásadě manipulativní metodiku s využitím aktivní práce, založenou na pravidelném střídání praktických kurzů, instrumentálních částí, ICT technik, sportů, aktivit spojených s vyjadřováním a komunikací a aktivit volnočasových. Za nejdůležitější přitom považujeme práci zaměřenou na zlepšování sociálních dovedností a vztahových návyků.

Pracujeme se skupinou pěti mladých lidí, které jsme vybrali z našich studentů. Během prvního roku realizace projektu jsme zjistili, že s velkou skupinou se nepracuje snadno, protože studenti se navzájem příliš rozptylují. Pro výběr skupiny jsme použili následující kritéria: všichni mladí lidé musí bydlet ve stejném městě, musí být zastoupeny chlapci i dívky a musí se nacházet v posledním ročníku naší školy.

Poslání projektu chápeme spíše jako skupinovou, nikoli individuální práci. Jsme přesvědčeni, že skupinová práce přináší více nápadů a tyto nápady se následně rozvíjejí

lépe než při práci individuální. Můžeme přitom využít potenciálu každého jednotlivého člena skupiny.

Největší výzvou byla realizace aktivit mimo školu. Zpočátku mladí příliš nechápali, o co nám jde, ale jakmile se projekt rozběhl, byli tímto novým formátem nadšeni. Mimo školní budovu se mladí lidé zpravidla projevují spontánněji a kreativněji; přicházejí také s větším počtem nápadů.

V průběhu první fáze jsme příliš nepřemýšleli o kontextu. Tato skutečnost znamenala, že mladí lidé vnímali projekt jako součást aktivit v Cancuni a neuvědomovali si jedinečnost této nabídky. V druhé fázi projektu jsme tento problém překonali, mladí lidé projekt prožívali intenzivněji a více se do něj zapojovali.

Dalším přínosným krokem byl rozvoj mladých lidí v nových, jim neznámých kontextech. Učili se přizpůsobit své chování jiným podmínkám než školním. ‚Vytáhli' jsme je z formálního vzdělávání a ponořili je do jiných prostředí.

ZPŮSOB UVAŽOVÁNÍ PRACOVNÍKA S MLÁDEŽÍ

Velkou výzvou zde bylo dosáhnout posunu z role pedagoga do role facilitátora, a poté dál do role zprostředkovatele. Náš způsob komunikace s mládeží se musel změnit a bylo třeba vytvořit rovnocenný vztah. Pro mladé bylo zpočátku těžké tuto změnu rolí pochopit. Dnes už je to lepší, ale stále očekávají, že dospělí budou projevovat větší iniciativu. Když už hovoříme o skupině mladých lidí, s nimiž na misi pracujeme, zjišťujeme, že jejich osobní problémy mimo školu mají značný vliv na jejich zapojení do školních aktivit. Všimli jsme si, že někdy procházeli velice složitými osobními situacemi a v důsledku toho ztratili o misi zájem. V těchto případech jsme cítili, že naše úloha musí být aktivnější, abychom v misi byli schopni dále pokračovat. To nás vede k názoru, že musíme být nejen facilitátory, ale někdy také lídry.

Domníváme se, že pro realizaci tohoto projektu bylo velice užitečné, že naši pracovníci pracovali ve dvojici, a nikoli individuálně, jak jsme původně plánovali. Vzhledem k tomu, že jde o experimentální projekt, jsme přesvědčeni, že je třeba mít vždy dva úhly pohledu na kroky, které se chystáte podniknout. Díky tomuto způsobu práce jsme dokázali lépe analyzovat různé situace, s nimiž jsme se setkali.

Skupina mladých lidí naopak hodnotila velice pozitivně, že do mise se zapojila větší část odborného týmu školy předkládáním různých nápadů na vylepšení.

Mladí lidé hodnotili pozitivně, že pedagogové vystupují rozvážně a přátelsky a ponechávají jim vlastní prostor, přičemž zároveň umí tým mise motivovat, když nálada poklesne. Mladí uváděli, že zaznamenali významný rozdíl oproti vztahu, na který byli zvyklí z běžné školy. Nyní se cítí uznávanější a mají pocit, že je jim naslouchán. To byl nezbytný předpoklad pro to, aby se cítili dobře a do projektu se zapojili.

Smýšlení pedagogů z Cancuní prošlo značnou změnou a vzrostla ochota odborných pracovníků zkoušet inovativní metodická doporučení.

PRÁCE S MLÁDEŽÍ OHROŽENOU SOCIÁLNÍM VYLOUČENÍM

Pedagogové se rozhodli, že pro zahájení každé „porady" účastníků mise vytvoříme určitý ustálený postup; tento postup spočíval v tom, že jsme společně posnídali. To znamenalo, že jsme začali den pohodově, a teprve poté postupně předkládali problémy, na nichž jsme se během předchozí porady rozhodli pracovat. Dodržování tohoto postupu a následné vykonávání různých činností naplánovaných na daný den bylo velice užitečné. Brali jsme značné ohledy na rozpoložení účastníků a chápali, že v některé dny nedorazí nebo nebudou mít chuť nějak zvlášť se zapojovat. Mladí lidé tento způsob vzájemné spolupráce velice oceňovali a necítili se díky němu pod tlakem, přestože jsme od nich vyžadovali značné nasazení.

Od samého počátku považovali za nezbytné vytvořit WhatsApp skupinu, mládež společně s pedagogy. Její vytvoření přineslo svižnější komunikaci a pocit sounáležitosti se skupinou.

PRÁCE S MISEMI

Vytvoření mise nebylo snadné. Nejprve jsme museli my, pedagogové, pochopit, co taková mise v rámci tohoto projektu obnáší. Poté bylo snazší vysvětlit to mládeži. Bylo třeba několika schůzek, než jsme mladé lidi přiměli k volbě vhodné mise. Každý z účastníků měl jinou motivaci, museli jsme najít nějaký průnik a museli jsme přihlížet k pětici didaktických zásad.

Padlo několik návrhů, které se v průběhu dalšího přípravy realizace projektu neustále měnily. Postupně se vytříbily, když jsme začali pracovat na definici mise. V průběhu tohoto procesu vyvstávaly velice různorodé nápady, které byly s různou intenzitou dále rozvíjeny:

- Vytvoření „obchodníka s cibulí" (zelinářství) pod názvem „Ceballot", díky němuž se mladí lidé dostanou do kontaktu se světem podnikání. V rámci této praktické zkušenosti mladí lidé navrhli produkci cibule pro potravinovou banku a tento nápad uskutečnili.

- „The Keel" (Kýl), praktická zkušenost, díky níž se mladí lidé seznámili se světem plachetnic.

- Prodej růží pro festival Sant Jordi (při realizaci této mise v sobě jeden z našich studentů objevil předurčenost k obchodování; dosud nic takového dělat nemohl, protože nikdo nevěřil, že by byl schopen samostatně hospodařit s penězi). Tuto akci navrhli mladí lidé za účelem získání peněz k realizaci projektu Gym.

- „The Gym" (Posilovna). Původním záměrem bylo vybudovat posilovnu. Došlo k jisté diskusi, protože my jako pedagogové jsme se domnívali, že by to mohla být dobrá iniciativa pro komunitu, zatímco mladí ji chtěli postavit v Cancuní. Nakonec vybudovali několik posilovacích prvků na dvoře Cancuní. Dokázali se dohodnout na tom, jak vše zrealizovat, ale posléze jsme se porozhlédli po jiné misi, protože tato se nezapojovala do života komunity.

Někteří z mladých lidí zapojených do projektu se zúčastnili praxí ve skutečných firmách v rámci projektu rozvíjeného v Cancuní. Na těchto případech byl zajímavý přenos znalostí mezi těmito praxemi a projektem „Open the Doors". Tito mladí lidé vnesli do projektu širší perspektivu a prakticky zde uplatnili některé znalosti získané ve firmách.

Vždy jsme nějaký nápad zavrhli a objevil se nový. Tímto způsobem jsme se postupně dopracovali k závěrečné misi: Vytvořit lepší způsob poskytování informací o dění ve městě pro mladé, a to mladými lidmi samotnými.

Dospěli jsme k závěru, že souběžně s prací na misi je třeba pracovat s každým teenagerem individuálně. Tyto přístupy se navzájem podporují. Pochopili jsme, že osobní rozvoj jednotlivce jde ruku v ruce s rozvojem mise a jedno bez druhého nemůže pokračovat dál. Museli jsme proto přihlížet k osobním situacím jednotlivých účastníků a využívat projektu k tomu, abychom je přiměli jít dál. Jakmile přestane působit vnitřní dynamika těchto mladých lidí, jejich rozvoj se zastaví. Misi lze využít k tomu, abychom jim pomohli pokračovat.

Skutečnost, že mladí lidé si misi sami zvolili, zvyšuje jejich nasazení. Zároveň – protože chtějí mít všechno „hned" – je třeba misi rozdělit na „dílčí mise", umožňující stanovení viditelných krátkodobých cílů.

Vytvoření pracovní spojenectví s orgány veřejné správy bylo snadné. Zaprvé proto, že jsme mladé lidi vždy doprovázeli a dodali tak jejich návrhům pro městský úřad důvěryhodnost. Za druhé proto, že Banyoles je malé město, a kontakt s politiky je tudíž snazší než ve velkých městech, což usnadňuje práci a umožňuje bližší vztahy. Obdobně je méně obtížné navázat vztahy s dalšími významnými subjekty v regionu. Skupina zapojená do poslední mise prozatím neuvažovala o tom, že by navazovala vztahy s jinými významnými subjekty mimo město. Naše vyjádření k tomuto bodu se proto vztahuje ke zkušenosti s předchozími skupinami.

PERSPEKTIVY – PŘÍLEŽITOSTI

Navrhli jsme teenagerům, aby v projektu pokračovali i po skončení školního roku; dva z nich pokračovat nechtěli, dva z nich o tom budou přemýšlet a poslednímu to bylo jedno.

Od vytýčení mise jsme trvali na tom, aby mladí považovali tento projekt za příležitost pro svou budoucnost. Vysvětlili jsme jim, že pokud budou tento nápad brát vážně, městskému úřadu by se mohl zalíbit a mohl by uvažovat o příspěvku na jeho realizaci.

Zpočátku skupina projevovala spoustu zájmu, postupně však jejich motivace začala kolísat a bylo pro ně obtížné vnímat projekt jako příležitost k získání práce. Znovu narážíme na již zmíněný postoj „právě teď – teď hned", v němž žijí. Možnost nějaké „budoucnosti" je vzdálená a oni se často podceňují a považují tuto možnost za nedosažitelnou, přestože ještě ani nezačali. Přesto tento proces chápeme jako součást jejich celoživotního učení. Jsme přesvědčeni, že projekt Open the Doors měl „předběžný" i „následný" vliv na jejich způsob chápání učení, což nám dokonce sami potvrdili.

Projektové role byly rozděleny mezi mladé lidi. Jeden z nich se například stal manažerem instagramové stránky (@totjoves) a informace zveřejňované pro mladé lidi posílal Úřadu pro mládež (Office of Youth) v Banyoles. Skupina pracující na této misi nabídla náš projekt Úřadu pro mládež Banyoles. Úřad pro mládež usoudil, že tato iniciativa má potenciál, a hodlá mladé lidi podpořit v dalším pokračování. Naši mladí si uvědomili svůj potenciál v oblasti komunikačních dovedností a přejí si v misi pokračovat.

Některé z těch, kdo dosud nebyli do mise přímo zapojeni, to inspirovalo k většímu zapojení a o tuto iniciativu už projevili zájem i další mladí lidé ve městě.

Domníváme se, že by pro mladé lidi bylo dobré, aby se v průběhu svého studia podíleli na několika misích. Bylo by užitečné lépe propracovat metodiku pokusů a omylů, aby mladí získali větší sebedůvěru a schopnost řešit nové situace. Závěrem bychom chtěli upozornit, že na vyhodnocení dopadu tohoto projektu na mládež potřebujeme podle našeho názoru minimálně 2 roky. Máme za to, že právě takovou dobu mladí potřebují k tomu, aby získali od své zkušenosti větší odstup a ocenili vliv, který na jejich život měla.

Chceme také zdůraznit, že významný podíl na dopadu projektu mělo námi zajišťované šíření informací (viz naše rozesílání zpráv).

Příloha A2: Škola druhé šance Matosinhos, Portugalsko

KONTEXT

Škola druhé šance Matosinhos pracuje se znevýhodněnými mladými lidmi, kteří mají buď nízkou, nebo vůbec žádnou kvalifikaci, jsou nezaměstnaní a ohrožení sociálním vyloučením. Škola se snaží nabídnout těmto mladým lidem novou šanci v podobě kvalitní odborné přípravy, odpovídající jejich potřebám a zájmům. Mnozí studenti jsou sem posíláni prostřednictvím „týmů soudní podpory" pro mladistvé delikventy a další přicházejí prostřednictvím sociálních služeb, běžných škol a na základě ústních informací předávaných mezi vrstevníky v podobném postavení.

Profil studentů je mimořádně různorodý. Většina jich neabsolvovala víc než 4 – 6 let základního vzdělávání. Zájmy a vlohy mnohých z nich spočívají spíše v praktických než teoretických dovednostech. Škola má 70 studentských míst pro jednoleté studium, které může začít kdykoli v roce. Vytvoření určitého portfolia prací vede k získání osvědčení odpovídajícího buď šestému, nebo devátému ročníku školy.

Škola vyznává holistický pedagogický přístup prostřednictvím „dynamického propojování a kombinace předmětů". Studenti si vytvářejí své Individuální vzdělávací plány, spojující profesní, umělecké, školní a osobní a sociální dovednosti. Osobní a sociální vzdělávání je zajišťováno průřezově, různými prostředky, v reakci na problémy, které v rámci skupiny a v osobním a rodinném prostředí studentů vyvstávají.

V lednu 2016 jsme shromáždili všechny informace z úvodní schůzky v Gironě a z materiálů dostupných v Basecampu, abychom pochopili, co se od nás v rámci projektu Open the Doors očekává. Velký důraz jsme kladli na didaktiku a na pojem „mise". Hodně jsme o tom hovořili se zaměstnanci školy a absolvovali četné schůzky a neformální diskuse s různými skupinami mladých lidí. Někteří z nich do projektu vstoupili a posléze odešli, zatímco jiní přišli a nahradili je. Byl to zdlouhavý a nesnadný proces, přesvědčit mladé lidi, aby společně něco vytvořili a aby v projektu vydrželi a nevzdali to. Vzhledem k různorodosti jejich zájmů jsme v rámci experimentování s misí vytvořili různé skupiny – truhlářskou, uměleckou, krejčovskou a kuchařskou. Navázali jsme některá partnerství s místními školami, radnicemi, sociálními službami, mládežnickými centry, hudebníky a graffiti umělci, ale pochopení iniciativy projektu Open the Doors a misí stále nebylo dostatečné.

V září 2016 jsme již měli ve škole jiné mladé lidi a museli jsme začít znovu od začátku. Rozhodli jsme se zaujmout odlišný přístup a zaměřit se na všechny studenty ve škole. Navrhli jsme několik návštěv městského centra a obchůzek komunity, abychom všem mladým lidem ukázali, že existují různé oblasti, kde by mohli něco podniknout v rámci případné mise. Vytvořili jsme skupinky po čtyřech studentech a vyšli s nimi ven ze školy.

Jedním z cvičení, které jim mělo pomoci soustředit se na detaily, bylo fotografování dobrých a špatných věcí, které na několika navštívených místech zaznamenali.

Navštívili také místní instituce, aby zjistili, s jakým typem veřejnosti by se jim nejlépe pracovalo – zda se staršími lidmi nebo s dětmi.

Obec (komunita) nejsou jen lidé, kteří zde žijí, ale také prostředí, které je obklopuje, a jednou z věcí, které jsme rovněž chtěli mladým ukázat, byla možnost udělat z ní lepší místo k životu. Prostřednictvím street artu (pouličního umění) a malby lze určitému místu dodat nový rozměr a skutečně mu vdechnout nový život. Bylo proto důležité ukázat jim práce některých umělců, kteří již v obci nějaká umělecká díla vytvořili, aby získali určitou inspiraci. Je totiž značný rozdíl mezi pohledem na fotografii a pohledem na skutečný objekt.

Usoudili jsme, že důležité jsou i problémy ekologické, a rozhodli jsme se proto přimět mladé lidi k tomu, aby si uvědomili problém odlesňování, a dovést je k projektu **sázení semínek stromů**. Vydali jsme se s nimi do Chrystal Palace v Portu. Mentor tohoto projektu o něm se studenty pohovořil, přičemž zmínil možnost, že by se do něj někteří studenti prostřednictvím školy zapojili. Pokud by měli zájem, mohla by to být jedna z misí projektu „Open the Doors".

Po tomto období návštěv různých míst a institucí jsme svolali schůzku se všemi mladými lidmi. Stručně jsme jim vysvětlili, o co v projektu jde, a zeptali se na jejich zájmy a vlohy. Zeptali jsme se, zda by se někdo z nich do projektu rád zapojil, a někteří o to projevili zájem.

Pořídili jsme s touto skupinou mladých lidí fotografii; po čase se ovšem ukázalo, že skupina ještě projde mnoha změnami.

Největším problémem bylo zavedení pevného členství. Od samého počátku jsme pozorovali, že je to prakticky nemožné. Někteří mladí v jeden den uvedli, že by se rádi zapojili, a druhý den si to rozmysleli. Řešením, k němuž jsme dospěli, bylo nechat skupinu otevřenou pro všechny, kdo se budou chtít zapojit. Dva nebo tři mladí lidé byli přítomni pokaždé a tvořili jádro týmu, zatímco ostatním přicházeli a odcházeli.

Další výzvou bylo vyhovět jejich zájmům. Stejně jako v prvním roce, i tito mladí lidé chtěli dělat různé věci, takže jsme je museli nechat připravit různé mise. Někteří rádi komunikovali s dětmi, jiní naopak se staršími lidmi. Další upřednostňovali pouliční umění nebo měli ekologické zájmy. Některým se líbilo trochu ode všeho. Vytvořili jsme proto otevřený tým se smíšenými zájmy a různými misemi.
Po dva roky trvání projektu jsme se snažili využívat pouze skupinovou práci, pak jsme si ale uvědomili, že máme některé mladé lidi, kteří raději pracují individuálně. Nabídli jsme jim proto možnost připravit si své vlastní mise. Co se týče této individuální práce, měli jsme tři chlapce se značným potenciálem a domnívali jsme se, že projekt by pro ně mohl být skvělou příležitostí k budování kapacity a k poznání vlastních vloh a dovedností. Největším problémem v tomto případě bylo dosáhnout toho, aby zůstali soustředěni na své cíle, dotáhli své projekty do konce – a až do tohoto „konce“ dojdou, aby byli schopni uvažovat o nových možnostech uplatnění původního projektu a dále ho rozvíjet. To byl největší problém. Jeden z chlapců dokončil svůj projekt „Game of Joy“, ale už se mu nechtělo rozvíjet ho dál do podoby mobilní aplikace, jak mu doporučil Steve na schůzce v Glasgow. Museli jsme jeho vůli respektovat.

V průběhu projektu jsme viděli, že zájmy mladých lidí mohou být proměnlivé. Všimli jsme si například, že na začátku se někteří do práce se staršími lidmi příliš nehrnuli, ale ostatní je přiměli k zapojení. Oni pak zjistili, že je tato komunikace velice baví. Nyní chodí do centra pro seniory velice rádi a jsou vděční za příležitost s nimi pobýt. Díky kontaktu s různými situacemi a různými generacemi objevili nové zájmy a vlastnosti, o nichž dosud ani netušili, že je mají.

ZPŮSOB UVAŽOVÁNÍ PRACOVNÍKA S MLÁDEŽÍ

Pracovník s mládeží doprovází skupinu při plnění různých misí. Obvykle jsou týmy doprovázeny dvojicí těchto pracovníků, někdy se však jako doprovod přidají k týmům i další pedagogové. Nemůžeme říci, že by v souvislosti s tímto projektem došlo k radikální změně úlohy pedagoga v roli facilitátora nebo zprostředkovatele, protože škola tuto filozofii vyznává už dávno. V průběhu let jsme zjistili, že přístup ke studentům, kteří předčasně odešli ze školy, musí být jiný než přístup uplatňovaný v běžných školách. Prosazujeme empatii a rodinné prostředí, v rámci hesla: „Nejprve navázat vztah, a teprve potom napravovat". Díky tomuto projektu jsme pochopili, že náš směr je správný, a mohli jsme tento typ vztahu se studenty dále prohloubit. Pracovník s mládeží musí být facilitátor, blízký přítel, někdo, kdo je s mladým člověkem v každodenním kontaktu a ptá se ho, proč případně nepřišel do školy a zda má nějaký problém a nepotřebuje pomoc. Pracovník s mládeží mladému člověku neustále opakuje, že jeho přítomnost ve škole je potřebná a jeho příspěvek k realizaci mise je velice důležitý. **Nejdůležitější není to, zda přišel včas, ale to, že do školy vůbec přišel**. Proto pracovník s mládeží místo případného postihu říká, že ho rád vidí a že jeho pomoc je opravdu potřeba. Ve škole druhé šance Matosinhos pracovník s mládeží postupně pochopí, že se musí mladým lidem přizpůsobit. Je zbytečné hádat se s nimi kvůli jejich pozdním příchodům, zahálčivosti nebo nevhodnému chování. Studenti jsou takoví, jací jsou, a on se musí smířit s tím, že změna jejich přístupu je zdlouhavý proces. Jeho úkolem je tomuto procesu napomoci. Pracovník s mládeží musí také jít příkladem a ujímat se vůdčí úlohy. Mladí rádi přicházejí s návrhy a předkládají nápady, ale potřebují někoho, kdo by je usměrnil a ukázal jim, jak se co dělá (například jak se dělá graffiti).

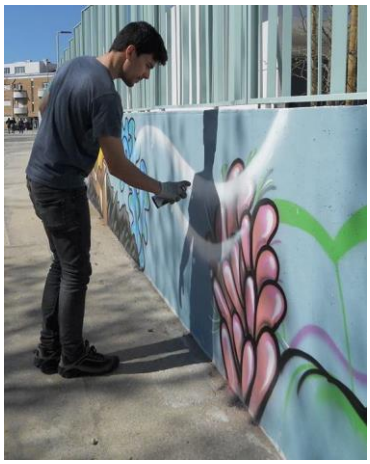

Stručně řečeno, profesní profil pracovníka s mládeží je následující:

- Rozmlouvá se studenty a všímá si jejich potřeb, vloh a zájmů
- Podporuje jejich kreativitu a posilování jejich možností (empowerment)
- Vede je k víře v sebe sama a pomáhá jim budovat kapacitu
- Sám jde příkladem druhým: maluje s nimi, zpívá s nimi, hraje s nimi apod.
- Dokumentuje veškeré aktivity a zapojuje do této dokumentace i týmy mladých

Tento pracovník pracuje s mladými lidmi po mnoho hodin, přičemž počet těchto hodin závisí na konkrétní misi. V případě mise, jejichž součástí je práce se starými lidmi, musí akce být předem naplánovány a musí být připraveny potřebné materiály, a teprve potom přichází na řadu návštěva instituce. V případě mise zaměřené na pouliční umění (malování na zdi) je hodin potřeba ještě mnohem více: nejprve je projekt vymýšlen a navrhován, pak je potřeba zeď vymalovat nebo pomalovat a pracovník s mládeží tráví s mladými lidmi celé dni, než je dílo hotovo.

PRÁCE S MLÁDEŽÍ OHROŽENOU SOCIÁLNÍM VYLOUČENÍM

Jak jsme již zmínili, škola druhé šance Matosinhos pracuje se znevýhodněnými mladými lidmi ohroženými sociálním vyloučením. Někteří dokonce odmítají představu, že by byli uvnitř nějaké učebny a že by byli součástí nějaké skupiny. Povede-li se nám je zapojit do individuálního projektu nebo mise, může to změnit jejich životy. Nechtějí-li tedy pracovat ve skupinách, snažíme se jít touto individuální cestou. V prvním roce byl takovým případem Rui Teixeira – chlapec, který zpíval hip-hop a psal si vlastní texty. Vzali jsme ho do profesionálního studia, kde mohl své písně nahrát. Poskytli jsme mu také možnost zúčastnit se některých veřejných akcí a zazpívat naživo. Zpočátku byl velice nesmělý a bál se vstoupit na pódium, postupně ale získal sebedůvěru.

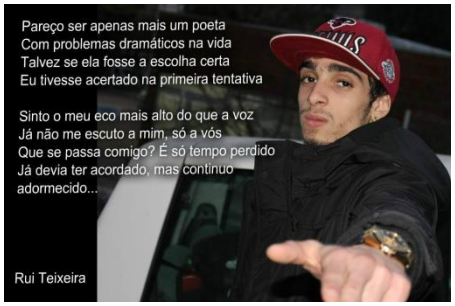

V druhém roce jsme pak měli dva jednotlivé příklady mladých mužů, kteří připravili své individuální projekty:

Vasco Aguiar je 18letý chlapec, který předčasně odešel ze školy, protože mu připadala neužitečná. Raději se toulá po ulicích, než by seděl uvnitř školní třídy.

Je však velice talentovaný: zpívá, tančí a úžasně kreslí. Jednoho dne jsme se ho tedy zeptali, zda si nechce vytvořit vlastní projekt, a on tuto výzvu přijal. Vytvořil ilustrace emocí

a hru Game of Joy. Po celou dobu této tvorby byla jeho přítomnost ve škole velice vysoká, což naznačuje, že měl motivaci a že mu vytýčení konkrétního úkolu a cíle pomohlo najít na návštěvě školy něco zajímavého. Zároveň zjistil, že může nějak využít svůj talent.

Filipe Monteiro je 22letý Rom. Odešel ze školy, když mu bylo sedmnáct a nyní ho jeho sestra přesvědčila, aby se do ní vrátil. Přišel, ale měl velice nízké sebevědomí. Na začátku školního roku říkal, že není dobrý vůbec v ničem.
V truhlářské dílně v sobě objevil zaujetí pro práci se dřevem. Neměl sice žádnou konkrétní práci, ale měl obrovský cit pro velice malé výrobky, takže mu pracovník s mládeží navrhl výrobu vybavení dětské herny. Filipova přítomnost ve škole rázem vzrostla. Vyrobil mnoho dřevěných hraček.

Abychom mladé lidi motivovali a ukázali jim dokumentární záznamy z misí, na nichž pracují, vytvořili jsme facebookové stránky. Sledují je každý den s velkým zájmem a cítí hrdost, že jsou součástí tohoto projektu.

PRÁCE S MISEMI

V prvním roce projektu jsme měli čtyři týmy Open the Doors spojené se čtyřmi profesními oblastmi naší školy. Truhlářský tým pracoval na třech misích: a) Otevřete nám dveře. Tato mise byla zaměřena na staré lidi. Cílem bylo navštívit je a zjistit, jestli nepotřebují opravit nábytek nebo provést nějaké drobné práce. Kromě toho se tým s těmito lidmi spřátelil a pomáhal jim donáškou informací a poradenstvím; b) Recyklace a opětovné použití. Šlo o podnikatelskou misi. Cílem týmu Open the Doors byla výroba zvukových aparatur a reproduktorů a montáž motorů na kola; c) Solidarita se sociálně potřebnými studenty. Cílem bylo pomoci kamarádům s většími potížemi, provádět opravy, výmalby a drobné práce.

Umělecký tým připravil dvě mise: a) Pouliční umění. Radnice v Matosinhos vyzvala jednu skupinu, aby pomalovala graffiti zeď okolo nové základní školy v Matosinhos. Škola pozvala tři profesionální graffiti umělce, kteří spolu s týmem Open the Doors připravili návrh. Když byl návrh hotov, mladí lidé ho spolu s umělci začali přenášet na zeď. K účasti na malování byli přizváni i žáci základní školy z Matosinhos. Bylo to kolektivní dílo. b) Mediální produkce a video. Někteří mladí lidé, zejména Rui Teixeira, nahráli své vlastní písně v profesionálním studiu a živě vystoupili na některých veřejných akcích.

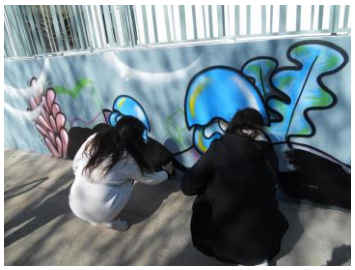

Krejčovský tým připravil dvě mise: a) Pomoc místním institucím, například mateřským školkám, dodávkou šatstva, doplňků a látkových hraček pro nejmenší děti; b) Uspořádání pouličního trhu pro prodej oděvů a doplňků vyrobených v krejčovské dílně.

Kuchařský tým měl spoustu nápadů, připravil však jen dvě mise: a) Prodej vlastních receptur ve školním baru; b) Prodej vlastních receptur na ulici.

V druhém roce projektu byla práce s misemi poněkud odlišná. Týmy nebyly spojeny s profesními oblastmi a mladí lidé do nich byli rozděleni podle svých zájmů, které mohly spadat do tří různých kategorií: sociální, umělecké a ekologické.

Během námi uspořádaných schůzek někteří z mladých lidí projevovali zájem o přípravu misí s jinými generacemi: malými dětmi nebo starými lidmi, jiní chtěli misi spojenou s pouličním uměním a další projevovali zájmy ekologické. Proto jsme se v rámci týmu rozhodli pro několik různých misí. Někteří mladí lidé se chtěli zapojit jen do jedné z nich, zatímco jiní se chtěli zapojit do dvou nebo více misí. Tým byl otevřený a stejně tak i jednotlivé mise.

Velkou výzvou bylo dosáhnout jejich zapojení do projektu, aby mohli budovat svou ‚kapacitu'. Zpočátku se někteří účastnili jen ze zvědavosti, pak ovšem pochopili, že mise pro ně mohou být užitečné. Největším problémem bylo zajistit jejich plné nasazení a smysl pro povinnost. Někdy jsme návštěvy nebo aktivity naplánovali, ale někteří mladí lidé se nedostavili, jak bylo dohodnuto. Omlouvali se: „Sorry, nemohl jsem přijít, zúčastním se příště". Nikdy jsme jim nezabouchli dveře a povzbuzovali je, aby přišli příště.

Během těchto dvou let jsme neměli žádné problémy s partnerstvími s místními institucemi či orgány veřejné správy. Vždy jsme mladé doprovázeli a všude nás přijali vstřícně. Pokud jde o finanční podporu, také radnice byla k našim potřebám vždy vstřícná.

Nyní stručně popíšeme mise připravené v druhém roce:

1. mise – Mezigenerační učení v neformálních kontextech

V rámci této mise jsme pokračovali v mezigeneračních vztazích se starými lidmi, započatými v prvním roce projektu. Tentokrát jsme připravili projekt s centrem pro seniory (CATI), které je jedním z našich místních partnerů. Mise se snažila podporovat aktivní stárnutí, jak z hlediska sociopsychologického, tak z hlediska fyzického. Snažila se také podporovat mezigenerační solidaritu, rozvíjení takových hodnot, jako je úcta k druhým a spolupráce, a důležitý způsob vzdělávání v neformálním kontextu.
Naši mladí lidé navštívili centrum CATI pětkrát a dvakrát přišli staří lidé k nám do školy. Jejich vzájemné vztahy obnášely praktické činnosti, jakož i naslouchání životním příběhům starých lidí a rozhovory o různých způsobech zvládání obtížných životních situací, o různých hodnotách současnosti a minulosti a o představách, které má každá generace o jiných generacích. V lednu přišli staří lidé k nám do školy, aby našim studentům zazpívali některé tradiční písně, a zúčastnili se i našeho představení v závěru školního roku, do něhož přispěli svým vyprávěním a zpěvem. Velice je těšilo, když cítili, že jejich příspěvek je pro mladé lidi důležitý. Díky této misi mladí lidé viděli, že prostřednictvím takového mezigeneračního sdílení se mohou spoustu věcí naučit. Staří lidé nám říkali, že toto sdílení přispělo ke zlepšení představ, které dosud o mladých lidech měli.

Do této mise jsme zahrnuli i základní školy a mateřské školky, neboť někteří z našich mladých lidí měli zájem o přípravu projektů s malými dětmi. Dělalo jim velice dobře, když mohli sami sebe považovat za vzor. Naplánovali aktivity, kde bylo jejich úkolem naučit děti, jak se něco vyrábí – například sněhulák z ponožky a písku nebo čarodějnice z plastové lžíce a ubrousku. Před dětmi se chovali velice dobře a učitelé ze základní školy, kteří kdysi některé z nich učili, je málem nepoznali. Studentům to dodalo pocit hrdosti a vzrostla jejich sebedůvěra. Bylo pro ně velice důležité, že mohli přijít do své bývalé školy a předvést se tam v dobrém světle.

2. mise – Pouliční umění

Touto misí jsme navázali na projekt z prvního roku, spočívající v pomalování zdi okolo nové základní školy v Matosinhos graffiti. V druhém roce projektu tým dokončil malby a přidal pár výroků týkajících se vzdělání, které mohly být na tutéž zeď napsány:

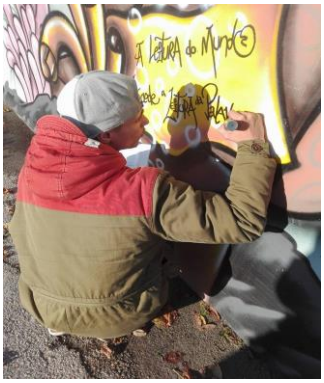

23. listopadu 2016 byla Základní škola Estádio do Mar slavnostně otevřena za přítomnosti ministra vzdělávání, který ESOM (Škole druhé šance Matoshinos) poblahopřál ke skvělému projektu.

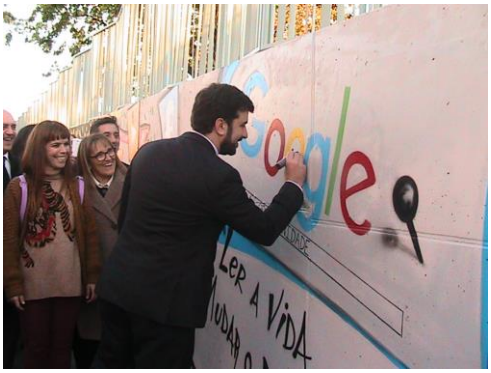

Cílem této mise bylo nejen zlepšit vzhled některých městských prostranství a proměnit je v příjemná místa pro život a hry, ale také prohloubit spolupráci a vztahy s komunitou. Dalším cílem bylo zlepšení postavení mladých lidí, kteří mají nízkou kvalifikaci a nízkou sebedůvěru. Mise jim pomohla rozpoznat své vlohy a budovat svou ‚kapacitu'. Zároveň

představovala způsob, jak společnosti ukázat, že tito mladí lidé jí mohou být v lecčems užiteční.

Po dokončení této mise chtěl tým Open the Doors pokračovat dál. Chtěli další projekty, a proto se rozhodli vyrobit leták, který prezentoval jejich práci pro komunitu a nabízel jejich služby. Napsali v něm: „Máme talent pro proměnu města. Pojďme ji spolu provést!"

A **ESOM** constitui uma resposta adequada de educação de segunda oportunidade a um problema claramente identificado - os jovens que abandonam a escola sem terem obtido as qualificações mínimas adequadas para aceder a um emprego ou a novos percursos de formação e, a maior parte das vezes, sem possuírem competências sociais básicas que lhes permitam uma adequada integração social e ocupacional.

Temos os **talentos** para transformar a cidade.
Estamos abertos a projetos colaborativos!

Morada: Largo da Capela do Telheiro, 4465-053, S. Mamede de Infesta

Email: geral@segundaoportunidade.com

Telefone: 22 906 45 38

Fotografias:
Escola EB 1 Estádio do Mar, Matosinhos
Escola de Segunda Oportunidade de Matosinhos

Radnice v S. Mamede de Infesta tuto iniciativu uvítala a navrhla, aby naše škola pomalovala čtyři zdi v obci. Nabídli podporu v podobě úhrady veškerých výdajů s malováním. Skupina mladých navštívila první ze zdí učených k pomalování a pořídila fotografie:

Potom plánovali, co na zeď namalují.

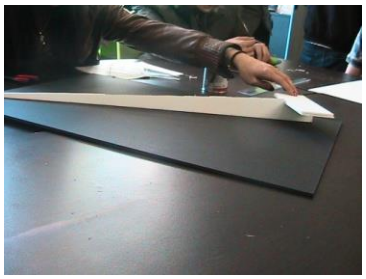

A tak projekt přinášející umění do městských ulic pokračuje…

3. mise – Agrischool

Původním cílem této nové mise byla příprava projektu zaměřeného na sázení semínek stromů. Šlo o misi vycházející z ekologického problému odlesňování. Mnoho stromů každoročně shoří při letních požárech a mladí lidé se domnívali, že by mohli získat semínka, zasadit je, počkat, až z nich vyrostou stromky a ty pak přesadit. Přispěli by tak k opětovnému zalesňování. První schůzka se uskutečnila v Chrystal Palace v Portu, kde jsme o tomto nápadu hodně diskutovali.

Posléze jsme ho ale zavrhli, protože splnění takové mise by trvalo příliš dlouho.

Tým OtD se místo toho rozhodl navrhnout a vysadit mandalovou zahradu a následně o ni pečovat. Nejprve si ji nakreslili:

A pak ji začali vytvářet a kultivovat:

Příští rok uvidíme, jak to dopadlo.

Individuální mise

Jak již bylo zmíněno v oddíle „Práce s mládeží ohroženou sociálním vyloučením“, vedle těchto skupinových misí jsme měli i tři individuální mise.

Integrace všech misí do jedné aktivity

Za účelem propojení všech individuálních a skupinových misí škola uspořádala představení, jehož konečným cílem bylo svést dohromady všechny komunitní partnery, mladé lidi a pracovníky s mládeží. Na této akci se podílely všechny generace. Měli jsme tu naše partnery z CATI, kteří přispěli zpěvem a přednesem, a měli jsme tu děti z taneční akademie s baletním vystoupením. Představení sestávalo z tance, divadla a hudby a trvalo hodinu a půl.

Veškeré kostýmy, scénáře a rekvizity připravovali pracovníci s mládeží spolu s mladými lidmi ve škole, což mělo podpořit nejen jejich plné zapojení, ale také pocit odpovědnosti. Ne každý mladý člověk byl ochoten vystoupit na jeviště a tímto způsobem se i tito mladí lidé mohli zapojit a přispět svým dílem. Okamžik na jevišti není tím jediným, co je důležité, důležitý je i celý proces v zákulisí.

Další důležitou věcí na tomto představení bylo, že všichni spojili síly za společným cílem, což podpořilo týmovou práci a pocit sounáležitosti, díky nimž mladí lidé získali motivaci a měli důvod přijít do školy. Jak už to bývá, v posledních dnech přípravy představení vzrušení a nervozita stoupaly a kdekdo se začal hlásit o roli nebo chtěl jinak pomoci. Toto představení bylo zároveň výsledkem mezioborové práce. Všechny předměty, např. výtvarná výchova, matematika, dějepis, přírodovědné obory, portugalština či angličtina, se snažily najít místo, kde by mohly do projektu vstoupit a přispět svým dílem. Znalosti se díky tomu staly o trochu zajímavějšími a snáze vstřebatelnými.

Toto představení rozhodně nabouralo zažitou představu, již společnost o těchto mladých lidech má. Bývají podceňováni – a díky této akci mohli komunitě něco předvést. Nejsou ztracenými případy. Jsou schopni učit se, soustředit se a vytvářet umění, které získá všeobecné uznání, ale především jim samotným dodá sebedůvěru v sebe sama, a tím i sebeúctu. Umění je při práci s mladými lidmi ohroženými sociálním vyloučením opravdu důležité, protože je vystavuje různým pozitivním zkušenostem, které jim mohou pomoci ve vyjadřování, poznávání sebe sama a poznání skrytého talentu, o němž dosud nevěděli.

PERSPEKTIVY – PŘÍLEŽITOSTI

Mladí lidé, kteří jsou součástí projektu, budou ve škole pokračovat i v příštím roce, protože navštěvují dvouletý kurz. Hodláme v misích a v této didaktice pokračovat i nadále, protože škola se s filozofií tohoto projektu ztotožňuje.

Projekt pouličního umění

Toto je příklad projektu, který bude pokračovat. V roce 2016 jsme obdrželi finanční podporu od radnice v Matosinhos, abychom pomalovali zeď nové základní školy v Matosinhos. Byl to skvělý projekt, k němuž naší škole poblahopřál dokonce sám ministr vzdělávání.

Nyní máme nový projekt – pomalovat zeď v jedné ulici S. Mamede de Infesta. Máme zajištěnu finanční podporu radnice v S. Mamede, pokrývající veškeré výdaje. Mladí lidé jsou přesvědčeni, že mají talent k proměně města v příjemnější místo k životu.

Velice důležité je také zachování misí spojených s mezigeneračním vzděláváním v neformálních kontextech. Různé generace se tímto sdílením zkušeností a znalostí mohou hodně naučit. Spolupráce s komunitou bude vždy důležitou součástí naší školy. Pokračovat bude i projekt agrischool. V příštím roce uvidíme výsledky toho, co jsme zaseli. Doufáme, že v příštím roce u nás zůstanou stejní zaměstnanci, konkrétně dva pracovníci s mládeží, kteří misím dodají kontinuitu.

Po dvou letech projektu máme pocit, že máme užší vztah s našimi místními partnery a práce naší školy je více uznávána. Škola se tím hodně zviditelnila v médiích: dva články zveřejněné v celostátních denících a dvě televizní reportáže.

https://www.rtp.pt/noticias/pais/unica-escola-do-pais-que-da-segunda-oportunidade-fica-em-matosinhos_v1003079

Také náš ředitel Luís Mesquita zveřejnil dva články v JN, velice významném portugalském listu:

http://www.jn.pt/opiniao/convidados/interior/a-reducao-do-abandono-escolar-8514211.html

http://www.jn.pt/opiniao/convidados/interior/uma-segunda-oportunidade-8556507.html

27. června se zrodila škola druhé šance coby nový prvek portugalského vzdělávacího systému. Domníváme se, že zviditelnění, jehož jsme dosáhli díky projektu Open the Doors, k tomu do značné míry přispělo. Doufáme, že toto uznání otevře dveře odlišnému způsobu zapojení do vzdělávání v Portugalsku.

Domníváme se také, že projekt měl značný dopad na naše mladé lidi. Školní rok zakončí s jiným pohledem na sebe sama i na druhé. Prostřednictvím tohoto projektu jsme jim pomohli vybudovat ‚kapacitu' a objevit skryté vlohy. Pomohli jsme jim také pochopit, že vztah s jinými generacemi může být velice přínosný. Výzvou do budoucna je ještě větší prohloubení naší spolupráce s komunitou a také máme pocit, že naši mladí lidé by měli projevovat více odhodlání k prosazení projektů a misí, do nichž se zapojili.

A konečně, projekt přispěl ke změně způsobu uvažování našich pracovníků s mládeží a učitelů obecně. Pochopili, že je třeba odlišný přístup, aby mládež ohroženou sociálním vyloučením oslovili. Při práci s těmito členy společnosti nabývají na významu takové pojmy jako akceptování, trpělivost, porozumění, empatie a láska. Spíše než učiteli jsou tito pracovníci facilitátory a zprostředkovateli. To je asi největší výzva.

Příloha A3: Škola č. 5, Piatra Neamt, Rumunsko

KONTEXT

Škola druhé šance v Rumunsku, Gymnaziální škola č. 5 v Piatra Neamt, zahájila svou činnost v říjnu 2008, kdy škola očekávala hodně děvčat a chlapců z romské menšiny. Navzdory očekáváním jsme tehdy měli osob romského původu méně než 20, zato více než 40 mladých NEET, kteří nedokončili povinnou školní docházku. Každé září jsme v naší škole organizovali propagační kampaň zaměřenou na program Druhé šance, do níž se zapojovaly i hromadné sdělovací prostředky a místní televize a šířila se ústně i pomocí letáků, abychom přilákali mladé lidi, kteří předčasně odešli ze školy.

Až do září 2015 jsme tuto cílovou skupinu vyučovali přímo ve škole prostřednictvím zvláštního studijního plánu, s využitím tradiční pedagogiky, našich didaktických materiálů a učitelů vyškolených pro práci se znevýhodněnými studenty. Studenti velice toužili po získání osvědčení o úspěšném ukončení studia, bohužel návrat do školy a přizpůsobení se přísnému školnímu režimu byly pro většinu z nich obtížné. Komunikace mezi studenty a učiteli vázla, studenti stále žádali o peníze na dopravu, oblečení a jídlo.

Naše práce začíná vždy v říjnu 2 – 3 týdny získávání důvěry studentů, během nichž s každým z nich hodně mluvíme nebo pracujeme v menších skupinkách a využíváme psychologické nástroje (Maslowovu pyramidu potřeb, kreslení stromů a rodinných příslušníků), abychom zjistili úroveň potřebných schopností (zvláštní dovednosti, vlohy či kognitivní funkce), jejich zázemí a jejich potřeby. Po 4 týdnech jsou již obvykle ochotni hovořit i o své minulosti, o důvodech svého předčasného odchodu ze školy a o životě NEET. Vždy koncem října je požádáme, aby napsali krátkou esej o svém dosavadním životě a o

svých očekáváních nebo představách spojených s absolvováním kurzů Druhé šance. „Příběh mého života“ se tak stal nástrojem poznávání našich studentů:

https://www.youtube.com/watch?time_continue=1&v=Y1hX3mdI6Ew

ZPŮSOB UVAŽOVÁNÍ PRACOVNÍKA S MLÁDEŽÍ

Ne každému učiteli ze Školy č. 5 se podařilo změnit svou tradiční pedagogiku v nový přístup, požadovaný tímto programem. Individuální přístup ke studentům a předávání znalostí spojené s profesním a životním poradenstvím je náročná činnost. Někteří učitelé ze Školy č. 5 proto již nechtěli se studenty Druhé šance dále pracovat, neboť postrádali jakékoli ‚hmatatelné‘ výsledky. Skutečnou výzvou bylo vybudování nové ‚kapacity‘ učitelů, aby mise mohla pokračovat. Ředitel a učitelé z lycea „Dimitrie Leonida“, našeho tradičního partnera, se studentů Druhé šance ujali a navštívili seminář v Gironě, aby pochopili přínos misí a cíle projektu Open the Doors v rámci každodenní práce s NEET (minimální informace pro účinnou intervenci jak na sociální, tak na profesní úrovni). Učitelé se museli naučit důvěřovat ve schopnost studentů změnit se, přestože je lékaři a rodinní příslušníci označili za nezpůsobilé. Studenti se mohou vzchopit, úžasně ‚vyrůst‘, nebo naopak zcela propadnout, za lhostejného přihlížení společnosti. Učitel musí plnit úlohu mentora, facilitátora, kouče, zprostředkovatele, sestry nebo bratra, matky, psychologa či zpovědního kněze.

PRÁCE S MLÁDEŽÍ OHROŽENOU SOCIÁLNÍM VYLOUČENÍM

Romové mají svá vlastní pravidla, takže jsme museli zajistit bezpečnost všech studentů ve škole, protože jejich vztah mezi ženami a muži nepřipouští myšlenku genderové rovnosti. Potýkáme se také s nedostatečnou komunikací mez studenty a učiteli, protože ne každý učitel se smířil s tím, že má pracovat s tímto typem studentů. Dalšími výzvami bylo rodinné a sociální zázemí studentů – chudoba, neúplné rodiny, kriminalita a také špatné občanské a sociální kompetence a dovednosti ‚studentů'. Každoročně pracujeme s NEET mládeží, Romy, nezaměstnanými pobírajícími sociální podporu či osobami přicházejícími z vězení ve dvou třídách o počtu 35-55 osob. Největším problémem je pro nás nalezení nejvhodnějšího přístupu, abychom studenty v programu Druhé šance udrželi. Naším úkolem je odhalit jejich dovednosti a pomoci jim vybrat si budoucí obor činnosti mezi gastronomií, textilem, mechanikou či přírodovědou.

Překážku v podobě chování a přístupu studentů se nám podařilo překonat tím, že jsme vyškolili učitele k odlišnému přístupu k učení. Požádali jsme o některé sociální programy, abychom studentům pomohli zlepšit docházku do školy a aby se komunita dozvěděla o našem programu Druhé šance a o našich potřebách. Přihlásili jsme svou školu do Evropské sítě E2C, abychom získali podporu Evropského společenství pro práci v rámci strategických nebo vzdělávacích projektů.

Studenty jsme zapojili do mimostudijních aktivit, například trhů pracovních příležitostí, kulturních vystoupení, ruční

výroby suvenýrů apod., abychom vyšli vstříc jejich vrozeným dovednostem a rozvíjeli jejich kreativitu a iniciativnost.
Po několika letech programu Druhé šance jsme dosáhli v práci s mládeží ohroženou sociálním vyloučením některých skvělých výsledků, které nás motivovaly k dalšímu pokračování:

- dovedli jsme téměř 75 % zapsaných studentů k získání pracovního místa;
- více než 10 % všech našich studentů navštěvovalo denní a večerní středoškolské kurzy v Technickém lyceu „Dimitrie Leonida", které je naším tradičním partnerem pro program Druhé šance; každý rok dva studenti složili maturitu a přihlásili se na vysokou školu.
- mnohá další ocenění za účast studentů v krajských olympiádách v různých řemeslných dovednostech nebo v místních soutěžích v dovednostech kulturních, v uměleckých vystoupeních či gastronomickém designu.

PRÁCE S MISEMI

Obtížným úkolem pro nás bylo vybudování kapacity učitelů pro pochopení specifičnosti našich studentů. Museli přehodnotit způsob, jímž dosud své předměty studentům předkládali, a najít nejvhodnější přístup, aby dosáhli maximálních výsledků u studentů s minimem dovedností. Museli se stát kreativnějšími a flexibilnějšími, uvědomovat si skutečné potřeby studentů – a především museli být schopni postavit ‚most' mezi studenty a životní realitou prostřednictvím mimoškolních aktivit. Učitelé pochopili, že musí svůj přístup změnit, že musí opustit zaběhlou praxi a vycházet vstříc svým studentům a jejich problémům, selháním, strachu či studu, ale také jejich dosud nevyužitým vlohám a skrytým dovednostem.

Po zahájení projektu „Open the Doors" jsme se zaměřili na jeho poslání a cíle a začali budovat ‚kapacitu' učitelů pro nacházení a uplatňování odlišných přístupů ke komunikaci a učení, propojujících jejich předměty se skutečným životem. Podstatou tohoto projektu je, že učitelé a komunita věří ve schopnost mladých lidí rozvíjet své intelektuální, kreativní a praktické dovednosti. Snažili jsme se také získat prostředky k zajištění přívětivějšího prostředí, zmenšení odstupu mezi učiteli a studenty a povzbuzení studentů i učitelů k tomu, aby se nebáli pracovat ve skutečných životních

situacích. Nyní se se studenty setkáváme ve městě a chceme po nich vždy, aby se zamysleli – co by chtěli změnit a jak vidí svou budoucnost, s ohledem na své dovednosti a fyzické a emoční možnosti.

Ve volném čase jsme se spolu s ředitelem školy a některými učiteli ucházeli o finanční a jinou podporu u místních úřadů, neziskových organizací a církví a záhy jsme obdrželi oblečení, výrobky pro osobní hygienu a drobné občerstvení a sendviče. Komunikace se zlepšila a naši studenti nyní mají v Novou školu důvěru.

Zorganizovali jsme poradenské hodiny, během nichž jsme se snažili poznat zázemí každého ze studentů a zaměřit se na jejich osobní potřeby, oni však o svých osobních potřebách nechtěli mluvit. Poté jsme se snažili získat jejich důvěru tím, že jsme je vyzvali k diskuzi o prvcích Maslowovy pyramidy. V dalším kroku jsme je pak požádali, aby sepsali krátkou esej o tom, proč selhali, co dělali po svém odchodu ze školy a proč se vrátili do programu Druhé šance. Tento nástroj vzájemného poznávání, nazvaný **„Příběh mého života“**, odhalil některé velice překvapivé věci: zjistili jsme například, že mají za sebou špatné zkušenosti, které se hluboce podepsaly na jejich osobnostech a postojích.

https://www.youtube.com/watch?time_continue=1&v=Y1hX3mdI6Ew

Zjistili jsme také, jak tito studenti vnímají učitele z programu Druhé šance.

Viz odkaz ze Školy č. 5: http://otd.scoala5piatraneamt.ro.
„Příběh mého života“ byl nástrojem, který nám ukázal nutnost změny v organizaci programu Druhé šance, abychom našli vhodný přístup pro všechna vyučovaná témata a abychom své kurzy učinili flexibilnějšími – prostřednictvím mimoškolních aktivit – a tudíž i emočně přitažlivějšími.

PERSPEKTIVY – PŘÍLEŽITOSTI

Naše práce s NEET – prostřednictvím mise v rámci projektu Open the Doors – přinesla udržitelné výstupy, které byly převzaty technickým lyceem „Dimitrie Leonida" spolu s odpovědností za kurzy Druhé šance, jichž se ujalo vedle své práce s běžnými studenty, postupy a pedagogickými přístupy.
Hlavní příležitost tohoto projektu spatřujeme v tom, že přinesl pozitivní změny na individuální i kolektivní úrovni, a to jak u studentů, tak u učitelů a sociálních pracovníků. Nová škola již má svůj recept – jakési „know how" – na to, jak u NEET mládeže změnit předčasný odchod ze školy v úspěšný životní příběh. Učitelé ze školy Druhé šance museli přizpůsobit svou pedagogiku každému novému mladému člověku, který sešel ze správné cesty, aby mu dodali důvěru ve vlastní sílu a základní znalosti a kompetence. Učitelé se studenty pracují a pomáhají jim zvolit si nebo naplánovat budoucnost, a poté je vypustí ‚na svobodu', aby čelili skutečnému životu a našli si svou nejlepší osobní dráhu.

Na základě našich poznatků z debat v průběhu projektu "Open the Doors" budou učitelé dále školeni, aby se dokázali studentům více přiblížit a stali se jejich zprostředkovateli, mentory, kouči, a facilitátory, pracujícími s nimi v jednom týmu. Pro studenty bude přínosná výuka mimo školu, vyzkoušejí si svou schopnost rozhodování ve skutečných životních situacích, setkají se se skutečnými vzory a podnikateli a dostanou se ke skutečným strojům a IT vybavení, které budou moci využívat, aby odhalili své dovednosti.

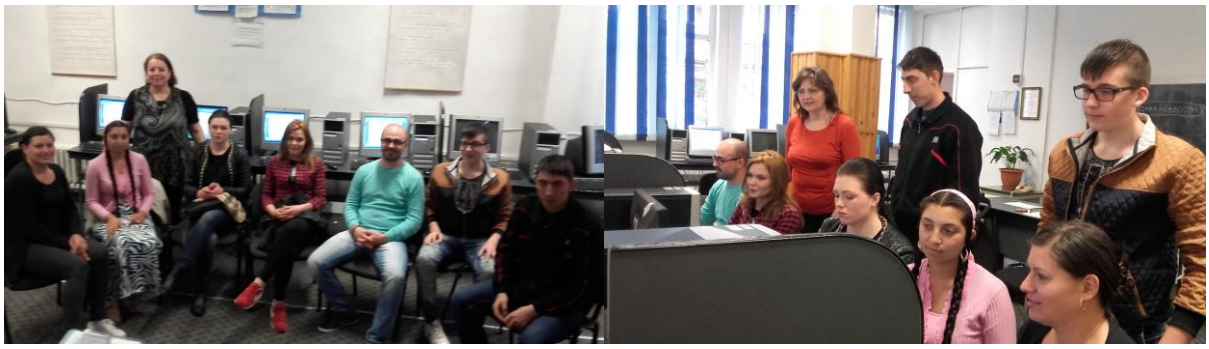

Významnou příležitostí pro mladé rumunské NEET bude pokračující financování programu Druhé šance ze strany ministerstva vzdělávání za účelem poskytnutí základních životních kompetencí této kategorii studentů. Dobrou příležitostí jak pro studenty, tak pro učitele pak budou další žádosti o projekty Erasmus+, např. projekty školních partnerství mezi podobnými školami či strategická partnerství.

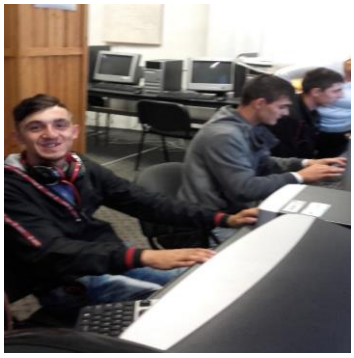

Z tohoto důvodu doporučujeme:

- Využívání evropských projektů (Erasmus+) za účelem dodržení standardů, získání finanční podpory a sdílení našich praktických zkušeností.
- Zorganizování odborných školení pro učitele, zaměřených na problematiku Druhé šance, které by byly dobrou příležitostí pro všechny učitele pracující s dovednostně limitovanými studenty – nikoli pouze pro ty, kteří pracují s NEET.

Příloha A4: Kontiki, Budapešť, Maďarsko

KONTEXT

Naše škola druhé šance je určena pro děti, které ‚vypadnou' ze školního vzdělávání nebo školu předčasně ukončí, a žijí v různých ztížených sociálních a rodinných podmínkách. Někteří z našich studentů mají poruchy učení, včetně psychických problémů a problematického chování.

ZPŮSOB UVAŽOVÁNÍ PRACOVNÍKA S MLÁDEŽÍ

Jedna z našich kolegyň měla potíže s navázáním vhodného vztahu se svými studenty. Rozhodla se pro kontakt velice přátelský, nedokázala však odlišit dobrý vztah od vztahu příliš blízkého. Ve skupině měla několik dívek, s nimiž jednala velice zvláštně. Často se jich dotýkala a objímala je, mluvila s nimi o svém soukromém životě a

domnívala se, že je v ‚navazování vztahu' s těmito studentkami velice úspěšná. Dívky jí říkali „máma"! Tyto dívky pochopitelně měly nejrůznější problémy, jako většina studentů. Netrvalo proto dlouho a vyšlo najevo, že na naši kolegyni pohlížejí jako na svou matku a tudíž – jako mnozí teenageři – nechtějí dodržovat žádná pravidla ani dohody. Chtěly se své „matce" vzpírat. Kolegyně s nimi začala mít spoustu problémů a nebyla schopná efektivně vykonávat každodenní práci. Nakonec to došlo až tak daleko, že jí už nenazývaly matkou, nýbrž „blbou krávou".

Učitelé a rodiče mají s mladými lidmi vztahy značně rozdílné. Máme-li my učitelé mít dobrý vztah, nepotřebujeme, aby byl příliš blízký, bez jakékoli kontroly. Stanovíme-li určitou hranici a udržíme-li si od studentů zdravý odstup, poskytneme jim nezbytnou podporu, o niž se mohou v případě potřeby opřít. Ochota naslouchat, tolerance a přátelský a rovnocenný přístup ještě neznamená, že bychom měli být se studenty nejlepšími kamarády – podobnými, jaké mají mezi svými vrstevníky. V projektu Open the Doors se naší hlavní rolí ve vztahu k mladým lidem stala role zprostředkovatele a vzájemné vztahy se rozvíjely prostřednictvím práce s misemi.

Jak ukazuje výše uvedený příklad, v začátku projektu jsme měli potíže s některými z našich učitelů. Bylo to způsobeno tím, že většina z těchto učitelů pracovala do té doby v běžných školách, kde se prakticky nesetkali s problémy, jimž my čelíme každý den. Bylo pro ně obtížné najít nejvhodnější způsob navazování kontaktu s našimi studenty. Abychom těmto pracovníkům poskytli podporu, rozhodli jsme se vést výuku ve dvojicích, takže kolegové s delší zkušeností a praxí mohli nově příchozím ukázat vhodné příklady. Podporovali jsme také jejich účast na zvláštních seminářích zaměřených na alternativní techniky a metody, aby měli šanci získat i vlastní zkušenosti. Během tohoto procesu měli možnost zbavit se svých původních představ o příliš přátelském, popř. příliš přísném přístupu – a naučit se naopak akceptovat zvláštnosti těchto studentů a vycházet při jejich rozvoji z jejich pozitiv.

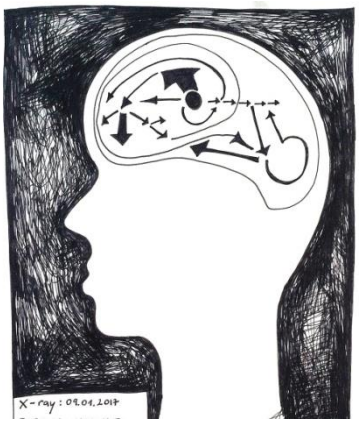

Nyní již většina našich kolegů svůj způsob uvažování změnila. Pochopili jsme, že nestačí být jen podporující a otevření, nýbrž také velice flexibilní. Naše práce vyžaduje, abychom žili tím, co je „tady a teď". U našich studentů se každou chvíli naskytne nějaká nečekaná událost nebo problém a my musíme vždy vycházet z této bezprostřední situace či záležitosti. K tomu je nezbytné kreativní a pohotové myšlení a pozorný a

uvědomělý přístup. Novou změnou v našem způsobu uvažování je, že vše může posloužit jako pomůcka k učení a rozvoji. Vše se může promítnout do skutečného života, v němž se všichni setkáváme a musíme vypořádat s mnoha nečekanými věcmi. Učitelé, kteří přišli z běžných škol, museli trochu pozměnit i svou komunikaci, protože direktivní tón je u mladých lidí v naší škole naprosto neúčinný. V naší škole je důležitá komunikace partnerská – „můžeme to spolu udělat", nikoli „musíš to udělat". Tím studentům naznačujeme: „jsme partneři, a pokud narazíš na nějaké překážky, budu po tvém boku, nikdo není neomylný, spolu dokážeme problémy vyřešit".

Náš slogan zní: „není nutné učit, stačí se správně chovat". Máme tím na mysli, že učíme vlastním příkladem. Nebojíme se projevit svou slabost, ani se nechováme, jako bychom byli všemocní, nýbrž dáváme najevo, že jsme stejné lidské bytosti jako naši studenti.

PRÁCE S MLÁDEŽÍ OHROŽENOU SOCIÁLNÍM VYLOUČENÍM

V naší škole máme zvláštní inkluzivní program. Tento program trvá šest týdnů a jeho cílem je resocializace mladých lidí, kteří vypadli z běžného vzdělávání. Obvykle mívají nejrůznější problémy, např. s drogami či kriminalitou, a přicházejí ze sociálně závadného prostředí.

Zjistili jsme, že abychom studentům dodali motivaci a v programu je udrželi, nestačí shromáždit je ve škole a ve třídě, ale musíme jim nabídnout programy, které by pro ně mohly být zajímavé. Vzhledem k pasivnímu odporu těchto mladých lidí vůči všemu, co jim nabídnou dospělí, jsme se rozhodli naplánovat projekt společně s nimi. Zeptali jsme se jich proto na jejich zájmy a pohovořili s nimi o jejich životě, názorech a přáních. Nakonec se ukázalo, že většina z nich má ráda sport, takže navrhli projekt se sportovním zaměřením. Projekt byl nazván BSC (Befogadó Sport Club), Inkluzivní sportovní klub. Pak jsme v rámci spontánní diskuze rozdělili role. Jeden chlapec se ujal funkce ředitele klubu a jedna dívka funkce tajemnice. Postupně jsme si rozdělili následující role: pořadatele, tvůrce webových stránek coby IT experty, kuchaře, grafika a průvodce turistů. Pak jsme společně plánovali, jak tento „podnik" vybudovat. Všechny pracovní pozice měly své vlastní úkoly a pracovaly ve dvojicích nebo v malých skupinkách. Originální nápad studenty nadchl, stejně jako celý proces přípravy. Bylo skvělé vidět, jak dokážou zmobilizovat svou aktivitu, považují-li projekt za své vlastní dílo. Postupně jsme zaznamenali mnoho úspěšných momentů a studenti vytvořili některé viditelné výstupy, jakož i návrh webových stránek, text pro představení Klubu, programové nabídky, menu pro klubovou restauraci apod.

Mimořádnou výhodou bylo, že se při plnění svých úkolů dobře bavili, přestože jsme je upozorňovali, že tento proces je v podstatě studium a že mohou dostávat známky, stejně jako v běžných předmětech. V loňském roce jsme změnili své výukové metody a začali pracovat v misích a tento Inkluzivní program je pro mladé lidi velice dobrou průpravou, díky níž se do našeho systému snáze zapojí.

Příloha A5: EDUCA, Praha, Česká republika

KONTEXT

Educa International, o.p.s., je jediná organizace v České republice, která je členem E2C – Evropské asociace měst, institucí a škol druhé šance. Educa byla založena v roce 2007 jako nevládní organizace (NGO), zaměřená na podporu vzdělávacích a profesních dovedností mladých lidí (studentů, absolventů i těch, kdo školu nedokončili).

Jejím hlavním cílem bylo dokázat možnost existence školy druhé šance v České republice. Program škol druhé šance je obecně zaměřen na mladé nezaměstnané ve věku 15 – 26 let, kteří mají jen omezený nebo vůbec žádný přístup k systémům odborné přípravy či k zaměstnání, protože předčasně ukončili školní docházku. Cílem školy druhé šance není uspokojit jejich potřebu práce nebo studia, nýbrž každému jednotlivému studentovi poskytnout příležitost k rozvíjení vlastního potenciálu a talentu, neboť koncepce školy druhé šance klade důraz na neformální vzdělávání zaměřené na podporu sebedůvěry a sociálních či profesních kompetencí.

Školy druhé šance existují v České republice pouze v teoretické rovině. Žádná skutečná škola tohoto typu zde zatím stále ještě není, přestože evropský pilotní projekt byl v zemích EU dokončen v roce 2000 a Educa později v České republice zrealizovala obdobný projekt na základě jeho výsledků (2012-2015). Tento model odborné přípravy mladých lidí bez kvalifikace byl schválen jako vhodný způsob podpory a zlepšování praktických dovedností mladých lidí bez jakékoli předchozí profesní kvalifikace, aby dokázali uspět v praktickém životě. Veškeré vzdělávací činnosti se uskutečňují jako soukromé aktivity, bez účasti státních či regionálních institucí. V současné době Educa dokončila profesní přípravu více než 50 mladých lidí bez základního vzdělání, z nichž všichni získali na základě svých praktických znalostí práci, přestože Educa nenabízí žádné akreditované kurzy či studijní programy. Tito mladí lidé dostávají příležitost pracovat, a to je nejdůležitější. Tyto výsledky by měly motivovat další instituce a odborná učiliště/školy v jednotlivých krajích k tomu, aby mladé lidi touto formou přípravy vzdělávaly.

Program škol druhé šance by mohl být zaveden v každém větším městě České republiky, kde by mohly být organizovány prostřednictvím systému odborných a zvláštních škol a učilišť. Občas slýcháme argument, že školy jsou dostupné všem a každý má právo je využít, a pokud někteří jednotlivci do školy chodit nechtějí, je to jejich volba a vzdělávací systém nemůže nikoho nutit, rozhodne-li se odejít ze školy před jejím dokončením nebo v ní nepokračovat po završení povinné školní docházky. To je však velký omyl. Mladí lidé neodcházejí ze škol před jejich dokončením kvůli špatným výsledkům, ale proto, že školský systém je založen na teoretickém studiu a

ne každému to vyhovuje. Podle našich zkušeností jsou tito studenti často velice dobří v praktických činnostech, což potvrzují i výsledky našeho projektu.

Nelze tvrdit, že každý má příležitost učit se, a jestliže to nedělá, je to jeho problém. Je to sice problém těchto mladých lidí, ale každý jednotlivec je součástí společnosti a společnost mu musí pomoci, aby se do ní aktivně zapojil. Je třeba postarat se o to, aby tito mladí lidé bez kvalifikace nebyli jen konzumenty sociálních dávek, ale aby i oni přispívali do státního rozpočtu. K tomu však potřebují určité profesní návyky a dovednosti, aby získali práci a měli nějaké příjmy. Tímto způsobem se mohou vymanit ze sociální závislosti a stát se aktivními členy společnosti.

Investice do odborné přípravy mladých lidí za účelem jejich budoucí úspěšnosti na trhu práce vyjde mnohem levněji než dlouhodobé vyplácení sociálních dávek bez jakékoli motivace k práci. Každý mladý člověk, který nedokončil studium nebo nepokračoval v odborném vzdělávání po ukončení základní školy, je zpravidla bez práce a stává se pro společnost dlouhodobou finanční zátěží.

Podle Českého statistického úřadu (2011) jeden rok po odchodu ze školy před jejím řádným dokončením nemá práci 39,3 % absolventů základních škol (tři měsíce po odchodu ze školy je to 70 %). U absolventů vysokých škol je to po jednom roce pouze 3,6 % a u absolventů středních škol 14,5 %. Podle statistik Úřadu práce (Statistická ročenka pracovního trhu v České republice za rok 2010) tvořili nezaměstnaní se základním nebo žádným vzděláním 26,3 % z celkového počtu registrovaných uchazečů o zaměstnání, bez ohledu na věk.

ZPŮSOB UVAŽOVÁNÍ PRACOVNÍKA S MLÁDEŽÍ

Role trenéra (tutora) spočívá v poradenství a praktickém výcviku účastníka kurzu, zaměřeném na zvládnutí činností vymezených v příslušném individuálním vzdělávacím plánu, neboť pro každou profesi existuje seznam úkolů, které účastník musí zvládnout. Trenér zde nevystupuje jako kritik; je spíše poradcem a pomocníkem v účastníkově obtížné situaci, a to nejen při odborném výcviku, ale také při řešení některých osobních problémů. Trenér, který je s účastníkem v každodenním kontaktu, je obvykle prvním člověkem, který se o osobních problémech účastníka kurzu dozví, a může mu pomoci je řešit.

V jednom případě například pracovník s mládeží zjistil, že jedna z dívek, Jana, má za sebou traumatický zážitek. Když se mu povedlo navázat s ní bližší kontakt, vyšlo najevo, že dívka se potýká s traumatem způsobeným tím, že byla předtím slovně a fyzicky týrána svým partnerem. Měla problémy ve třídě, od projevů zuřivosti a násilného chování po slovní útoky vůči spolužákům i trenérovi. Při dalších rozhovorech bylo zjištěno, že dívka ze vztahu s násilníkem utekla a žije u jednoho člena své rodiny.

Jakmile náš pracovník získal její důvěru, rozhovořila se o svém sebepoškozování a o své neschopnosti řešit problémy vhodným způsobem. Jako svůj hlavní zájem uváděla zumbu a jejím snem bylo stát se její cvičitelkou. Kvůli své tehdejší situaci však neměla do příslušného zařízení přístup. Pracovník s mládeží proto navrhl, že bychom jí mohli poskytnout nějaký prostor ve škole. Získala by tak místo, kde by mohla trénovat, a zbavila by se některých problémů díky uvolnění stresu. Jana díky tomu dokázala navázat s tímto pracovníkem, zaměstnanci školy i svými vrstevníky dobrý a fungující vztah a získala pocit, že někam patří, což byl počátek ozdravného procesu, který jí umožní pokračovat ve studiu.

PRÁCE S MLÁDEŽÍ OHROŽENOU SOCIÁLNÍM VYLOUČENÍM

Začala záhy po zjištění jednoho z prvních velkých problémů. Tradiční metody se ukázaly být neúčinnými a vyvstala potřeba kulturního posunu v našem přístupu a ve způsobu práce s touto mládeží.

Šlo o případ „Michala", který se jako jeden z prvních dozvěděl o příležitostech, které Educa nabízí. Michal byl jedním z prvních účastníků – velice inteligentní 26letý mladý muž, který však nedokončil žádnou odbornou přípravu a neměl žádnou kvalifikaci, takže byl bez práce a téměř 10 let evidován na Úřadu práce. Projevoval zájem o práci elektrikáře nebo opraváře kopírek. Nenašli jsme vhodného mistra odborného výcviku v oblasti mechaniky, ale povedlo se nám navázat partnerství s Odborným učilištěm a Praktickou školouAAP Kladno-Vrapice pro obor elektro. Po zhruba dvou měsících příprav mladík zaslal škole druhé šance dopis, v němž napsal:

"Vážená školo druhé šance,

Musím začít něco dělat. Mám spoustu času, abych o tom mohl přemýšlet. A čím víc o tom přemýšlím, tím víc bych si toho přál. Nechci nic zadarmo a vím, že když člověk něco chce, nedostane to ze dne na den. Musí mít životní cíle, které ho průběžně motivují. Nebyl jsem spokojený se svým předchozím způsobem života, a konkrétně s tímto systémem. Tím, že jsem si to uvědomil, jen zvýrazňuju tlustou čáru, která znamená, že začínám nový život. K tomu potřebuju dobrou práci. A aby člověk mohl dělat dobrou práci, musí něco dobře umět. Abych pravdu řekl, už dlouho se snažím se sebou něco udělat a zlepšit svůj svět. Škola druhé šance přišla ve správnou chvíli a podala mi pomocnou ruku a já jsem rád, že jsem ji zachytil. Díky této příležitosti a díky škole ve Vrapicích mám šanci něco se ve svých 26 letech naučit – ve vybavených dílnách za pomoci odborných mistrů – elektrikářů. Oceňuju odhodlání vaší společnosti k tomuto projektu i to, že jste přijali název Škola druhé šance. Pro člověka, který toho v životě spoustu zanedbal, je to doslova životní krédo – víc než dokonalé. Děkuji vám za vaši práci a za všechno, co se snažíte pro mladé lidi dělat. Pevně věřím, že této příležitosti využiju a Škola druhé šance na mě bude hrdá – i na to, že je jedním z

katalyzátorů šance, kterou mám nyní před sebou. Děkuji vám a celému týmu Školy druhé šance. Přeju hodně úspěchů.
Michal "

Měl zájem o obor, absolvoval v této škole 3měsíční odborný výcvik pod dohledem mistra a v rámci projektu nás požádal o příspěvek na svářečský kurz. Po několika dnech tam ale přestal docházet a oznámil nám, že dobrovolně nastupuje do nemocnice k dlouhodobější léčbě. V této chvíli jsme se obávali, že svůj slib nedodrží. Stalo se však něco, co nikdo nečekal – Michal se vrátil po půlroce z léčení, nastoupil do svářečského kurzu a úspěšně ho dokončil. V té době mu bylo 27 let a nejenže byl držitelem osvědčení o absolvování Druhé šance, ale také se stal skutečným odborníkem – svářečem – a ihned našel práci. Michal byl schopen oprostit se od minulosti a skutečně změnit svůj život. Určitě nebyl jediný, ale dokázal to. Tato škola nabízí druhou šanci, ale nezbytná je pochopitelně i pevná vůle účastníka programu.

PRÁCE S MISÍ

Příběhy Michala a Jany jsou jen dvěma specifickými případy problémů a výzev, s nimiž se mladí lidé v České republice setkávají. Přestože překážek stále přibývá, je zřejmé, že dostanou-li mladí druhou šanci, s náležitou pomocí a podporou mohou uspět a stát se plnohodnotnými členy společnosti.

Mezi nejlepší metodické přístupy, které při práci s touto mládeží přinášely dobré výsledky, patřily:

- schopnost se studentem Školy druhé šance komunikovat, pochopit jeho psychické a sociální problémy a pomoci mu s jejich řešením;
- motivovat studenta v rámci konkrétní profese, na niž se připravuje, a nabízet mu odbornou pomoc, vhodnou formou hodnotit jeho nedostatky a zaměřovat se především na vyzdvihování pozitivních výsledků jeho práce;
- vést záznamy o studentově docházce a zaznamenávat každé zlepšení, jak sociálního chování, tak odborných dovedností;
- pomáhat studentovi v překonávání těžkostí;

- průběžně vyhodnocovat – spolu se studentem – dosavadní výsledky jeho odborného výcviku a navrhovat další kroky pro rozvoj nových dovedností;
- při práci s mládeží být empatičtí, důslední a trpěliví;
- umožnit mladým lidem, aby poznali a pochopili vaše záměry;
- respektovat kulturní rozdíly a nikdy mladé „neházet do jednoho pytle";
- chválit mladé lidi za dosažené úspěchy a povzbuzovat je;
- vždy se snažit o pozitivní přístup a nepřenášet na studenty špatnou náladu;
- rozvíjet obousměrnou komunikaci a nevystupovat autoritativně;
- být upřímní, podporující a starostliví.

PERSPEKTIVY – PŘÍLEŽITOSTI

Podle údajů Eurostatu (2011) je v současné době ve všech zemích EU významný podíl mladých lidí, jimž se nedostává náležitého odborného vzdělání. Eurostat uvádí, že v České republice se tento podíl v letech 1990 až 2010 pohyboval mezi 9,4 a 8,1 %. ‚Úroveň dosaženého vzdělání u mladých lidí' je přitom definována jako podíl mladých lidí mezi 20 a 24 lety, kteří dokončí minimálně středoškolské vzdělání. Zaměstnavatelé i společnost se na zmíněné vysoké procento mladých lidí, kteří nedokončili odborné vzdělávání, dívají s despektem.

Předčasný odchod ze školy je problém všech sociálních skupin, netýká se jich však stejnou měrou. Nejde o jev sociálně neutrální a některé sociální skupiny postihuje více než jiné. V některých případech je problém hlubší a pramení z nedostatečných sociálních kompetencí mladých lidí – nedostatečné motivace v rodině, finančních problémů v rodině, rasové nesnášenlivosti, šikany a následkem toho časté závislosti na drogách či alkoholu – a existuje spousta dalších vlivů, které studenty mohou přimět k opuštění školy před řádným dokončením studia. Průzkumy provedené v Evropě ukazují, že předčasné odchody ze školy, tzv. dropouts[1], jsou častým jevem u rodin s nízkými příjmy, a zdá se, tento jev se přenáší z generace na generaci. Mnozí z těchto mladých lidí pocházejí z rozvrácených rodin a rodin nedostatečně integrovaných přistěhovalců a uprchlíků. Předčasný odchod ze školy tudíž není jen izolovaným selháním školy. Souvisí se sociálním vyloučením a mnoha dalšími sociálními,

[1]Termín „school dropouts (školní odpadlíci)" je používán v širokém sociologickém významu a zahrnuje mladé lidi libovolného věku, kteří ukončili školní docházku předčasně, aniž by získali základní dovednosti a kvalifikaci.

zdravotními, rodinnými a finančními faktory. Selhání ve škole je pouze jedním z aspektů rozsáhlejšího dominového efektu sociální deprivace. Předčasný odchod ze školy je často překážkou, která mladým lidem brání v získání dovedností, profesní kvalifikace, smyslu pro povinnost a odpovědnosti za vlastní chování, jakož i společenských kontaktů a prostředí nezbytných k tomu, aby se začlenili do společnosti a byli jí uznáváni.

Nedostatečné řešení tohoto problému na celostátní úrovni může mít za následek další nárůst počtu mladých lidí bez dokončeného vzdělání v České republice a v důsledku toho i omezenou možnost jejich zapojení do trhu práce (a evropského trhu práce) v následujících letech. Posláním škol druhé šance je omezit počet mladých lidí bez zaměstnání nebo náležitého vzdělání. Pro další plnění tohoto poslání byly vytýčeny tři dlouhodobé klíčové oblasti našeho zaměření: prevence, intervence a budování kapacity v rámci komunity.

Pro snížení počtu předčasných odchodů ze školy v České republice v budoucnu je důležité přijmout některé iniciativy k řešení přetrvávajících problémů. Mezi tyto iniciativy patří:

- identifikace ohrožené mládeže a rozvoj vzájemného vztahu za účelem řešení jejich problémů ještě předtím, než ze školy odejdou;

- včasná intervence na podporu jejich návratu do školy nebo získání vhodné odborné průpravy v určitém oboru za účelem získání nezbytných dovedností, které jim umožní získat stabilní zaměstnání;

- bez ohledu na vše výše uvedené je důležité, aby byla zavedena státní podpora, která by zajistila, že mladí dosáhnou na nezbytné prostředky, které k tomu, aby se stali úspěšnými samostatnými jedinci v rámci současného pracovního trhu, potřebují.

Příloha B: Historie projektu Open the Doors

Průběh implementace projektu

Open the Doors byl dvouletý projekt s velmi náročným programem, zaměřeným na implementaci velice inovativních způsobů rozvíjení podnikatelských schopností. Projekt jsme zahájili s tříměsíčním zpožděním a rozpočtem sníženým o zhruba 38 %. Naplánovali jsme však úvodní schůzku na leden 2016 do španělské Girony, a tím byl projekt zahájen. Hlavním cílem bylo sejít se se všemi partnery projektu a pochopit jeho podstatu...

Po této schůzce se jednotliví partneři vrátili domů a začali připravovat projektové mise. Nebylo to ovšem jednoduché. Projekt Open the Doors vyžadoval značnou změnu myšlení a my jsme si uvědomili, že pracovníci s mládeží mohou odmítat dělat něco jinak a že pochopení podstaty projektu nebude tak snadné. Na nějakou dobu jsme se ocitli ve slepé uličce. Nevěděli jsme, jak dál. Učitelé pokračovali ve svých starých návycích a bylo obtížné začít něco dělat jinak a připravit první mise v podobě didaktikou projektu předpokládané.

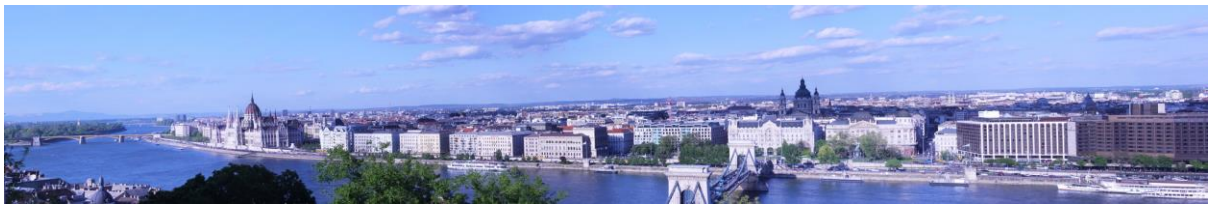

Naše druhá partnerská schůzka se uskutečnila v maďarské Budapešti v dubnu 2016. Na této schůzce vyšlo najevo, že každý praktický partner vychází z jiné reality, a má tudíž svou vlastní výchozí úroveň a možnosti. Objevily se nicméně některé nové nápady. Proběhly další diskuze a mezi partnery došlo k zajímavé výměně názorů, stále jsme však neměli úplně jasno ohledně klíčových bodů projektu. Přestože došlo k určitým vylepšením, nové mise byly v podstatě stále jen pokračováním podobné práce, jakou partneři prováděli dosud. Potřebovali jsme se posunout dál a vytvořit kapacitu pro společné vyvíjení iniciativy s našimi mladými lidmi – iniciativa by tedy *neměla* vycházet od pedagogů. Chtěli jsme u našich mladých lidí budovat podnikatelské schopnosti a zjistili jsme, že nejprve musíme změnit smýšlení učitelů, pedagogů a pracovníků s mládeží.

Jak to ale udělat?

Významným milníkem tohoto projektu byl první 5denní seminář v portugalském Portu v září 2016. 5 dní společné práce nám umožnilo zintenzivnit naše vzájemné vztahy a skutečně se dobrat podstaty projektu. Strávili jsme dlouhé hodiny vzájemným dialogem a úvahami a čtvrtého dne jsme již byli schopni dosáhnout posunu – změny paradigmatu, která nám otevřela cestu k vytvoření nových misí pro druhý rok projektu.

Pět didaktických zásad, které představují určitý rámec těchto misí, bylo nyní jasně srozumitelných. V té době jsme vstupovali do druhého roku projektu.

Když jsme se vrátili do svých škol, začali jsme pracovat s tímto novým myšlenkovým rámcem, přičemž klíčové bylo vyjít ven ze školy a zamířit se do komunity. Učitelé a pracovníci s mládeží začali pozvolna zjišťovat, že změna našeho myšlení vyvolala změnu myšlení i u mladých lidí. Díky tomuto nově se rozvíjejícímu způsobu uvažování jsme viděli, jak mohou být mise v projektem definované podobě vytvářeny mladými lidmi samotnými!

Konstatovali jsme také, že projekt byl sice navržen s určitým tempem, ale realita našich mladých lidí je velice složitá a všichni partneři se setkali s nečekanými „zdrženími", které v době vytváření programu nebylo možno předvídat.
Například:

- Doba potřebná k vytvoření nového vztahu vzájemné důvěry s mladými lidmi. Než se s nimi pracovníci s mládeží pustili do přípravy misí, potřebovali pro ně vytvořit bezpečný prostor; to nějakou dobu trvá a jde o velice důležitou dobu, během níž si mladí lidi postupně zvykají být sami sebou a mezi nimi a pracovníky s mládeží se rozvíjí nový vztah.

- Nepravidelná docházka do výuky ze strany těchto mladých lidí, která má za následek přerušení mise nebo nemožnost jejího pokračování dle původního plánu.

- Dalším nečekaným problémem byla častá změna názoru mladých lidí na to, zda se mise chtějí nebo nechtějí účastnit.

Přes to všechno jsme zjistili, že dodržíme-li jejich vlastního tempo, tyto „mise" na mladé lidi skutečně zabírají. Viz jejich reference na našich internetových stránkách.

Uvědomujeme si, že současného stavu jsme dosáhli jen díky veškerému úsilí a práci, které jsme vynaložili v prvním roce projektu, kdy jsme zkoušeli všechno možné, nedařilo se nám, ale vytrvali jsme. Klíčovým faktorem přitom byla flexibilita, již naši praktičtí partneři – školy -projevují ohledně interní organizace svých aktivit. Je třeba přiznat, že v některých zemích je míra flexibility mnohem větší než v jiných. Značná flexibilita se projevuje ve Španělsku a Portugalsku, zatímco Rumunsko, Maďarsko a Česká republika jsou ‚sešněrovanější'. Tato skutečnost má obrovský vliv na charakteristiky a výsledky jimi připravených misí. Flexibilita je při rozvoji podnikatelských schopností (kapacity) za účelem prevence NEET klíčovým momentem.

Naše třetí partnerská schůzka se uskutečnila v britském Glasgow v lednu 2017 a jejím úkolem byla konsolidace dosud provedených prací. Zamýšleli jsme se nad nimi, vyměňovali si zkušenosti a nápady a následně vytýčili další kroky. S hrdostí jsme konstatovali, že jsme změnili způsob uvažování, což vyvolává obdobnou změnu u mladých lidí a má hlavní podíl na tom, že se u nich rozvíjí podnikatelský přístup. Dosažené změny hodláme zachovat a postupně přenést na zbytek školního týmu. Ze schůzky v Glasgow vyplynulo a bylo schváleno pět hlavních témat projektu Open the Doors.

Naší další schůzkou byl druhý a poslední seminář ve španělské Gironě v květnu 2017. Zahájili jsme ho kouzelnickým vystoupením, které zajistil jeden z našich partnerů z Cancuni, a použili tuto metaforu coby rámec pro následný dialog. Partneři se shodli na poznatcích, které z projektu vyplynuly. Mise jsou popsány v Příloze A výše a další materiály lze najít na našich internetových stránkách.

Školní rok pomalu skončí a je čas sklízet plody v podobě vybudované kapacity, jak u pracovníků s mládeží, tak u mladých lidí. Naším dalším krokem bude návrh Intelektuálního výstupu: Pokynů pro prevenci NEET ve 21. století.

Na základě vzájemných diskuzí jsme se rozhodli zaměřit tyto pokyny na pět klíčových témat: Kontext, Pracovník s mládeží – Způsob uvažování, Práce s mládeží ohroženou sociálním vyloučením, Práce s misemi a Perspektivy a příležitosti. Chtěli bychom, aby tato příručka byla velice praktická a snadno použitelná pro jakéhokoli pracovníka s mládeží, který se chce poučit o tom, jak při práci s mládeží ohroženou sociálním vyloučením uplatňovat podnikatelský přístup.

Závěrečná partnerská schůzka se uskutečnila v portugalském Portu v červenci 2017. Mise byly splněny. Mladí lidé mají letní prázdniny a partneři potřebují vše nějak uzavřít. Praktičtí partneři začali psát své popisné části k provedenému experimentu a znalostní partneři koncipují tyto pokyny, vycházející ze zjištěných poznatků. Jsme hrdi na to, že jsme dokázali změnit způsob uvažování, a uvědomujeme si, že tyto změny je třeba zachovat a dále rozvíjet.

PŘÍLOHA C: MATERIÁLY POUŽITÉ K INFORMOVÁNÍ A INICIACI PROJEKTU

PŘÍLOHA C1: CO JE TO MISE?

PŘÍLOHA C2: BUDOVÁNÍ KAPACITY PRO PROVEDENÍ ZMĚNY

PŘÍLOHA C3: MENTOR NEBO ZPROSTŘEDKOVATEL?

PŘÍLOHA C4: CO MLADÍ NEET POTŘEBUJÍ

PŘÍLOHA C5: SOCIÁLNÍ GAMIFIKACE

PŘÍLOHA C1: CO JE TO MISE?

PROČ „MISE“?

Proč používáme v souvislosti s budováním kapacity u mladých NEET slovo MISE?
Proč nepoužijeme výrazy jako „aktivita“, „projekt“ či „úkol“?
Protože pro budování kapacity mladých NEET potřebujeme nový způsob vyjadřování, zcela odlišný od tradičních přístupů…

Slovo MISE jsme si vypůjčili ze světa počítačových her. Dobré počítačové hry provádějí hráče různými úrovněmi výzev a úkolů, které je třeba splnit pro splnění … mise.

Splnění vyšších úrovní je obvykle složitější než splnění úrovní předchozích a často potřebujete některé zdroje vytvořené během prvních úrovní ke splnění úkolů na úrovních pozdějších. To znamená, že během jednotlivých úrovní shromažďujete zdroje a dovednosti – právě ty, které budete ke splnění své mise potřebovat. Nemůžete tedy jednoduše přeskočit rovnou na nejvyšší úroveň, protože byste neměli dovednosti a zdroje k tomu, abyste na ní uspěli. A nemůžete tudíž měnit ani uspořádání či posloupnost těchto úrovní, protože každá z nich vytváří potřebnou kapacitu ke splnění úkolů na úrovni následující.

Většina mladých lidí je s touto „logikou“velice dobře obeznámena; mají ji v krvi. Domníváme se proto, že tento „jazyk počítačových her“ je při práci s NEET mládeží užitečný. Slovo MISE může pochopitelně také odkazovat na misi náboženskou: někam se na dlouhou dobu vydáte, abyste zde hlásali určité smýšlení, abyste někomu pomáhali nebo v daném místě dosáhli v nějaké změny. Užitečným prvkem tohoto odkazu je: záměr. Máte jasnou představu, čeho chcete dosáhnout, jasný cíl, a tento cíl je úzce spojen se *změnou.* Jste si také vědomi, že budete potřebovat určitý čas, abyste svou misi naplnili, a že se možná budete muset potýkat s četnými obtížemi a učit se nové věci.

Ještě další odkazy pak mohou být spojeny s misemi vědeckými či vojenskými, u nichž se vám vybaví průzkum dosud nepoznaných oblastí nebo rozvíjení strategií a taktik k vítězství nad nepřítelem. Hlavním důvodem pro použití slova MISE však je jeho silná vazba na svět počítačových her. Kromě toho – a to platí i u dobrých počítačových her – svou misi nikdy nedokážete splnit sami; potřebujete k tomu týmovou práci. Na jednotlivých úrovních potřebujete pracovat s různými podobami zdrojů a spojenectví.

CO JE KLÍČOVÝM POSLÁNÍM (MISÍ) MISE?

Nejdůležitější na tomto typu mise je fakt, že s ní pracujeme proto, abychom vytvořili *kapacitu*.

Naše mise jsou mise sociální, spojené se zapojováním do skutečného života a skutečnou životní změnou. Mladí lidé si potřebují vybudovat určitý soubor schopností – kapacitu, aby tyto mise zaměřené na sociální změnu dokázali splnit. Mise jim musí pomoci ve vybudování kapacity pro lepší zvládání bezvýchodné situace a pro vytvoření něčeho pro sebe užitečného. To znamená, že poslání mise je vždy dvojí:

- dosáhnout skutečné změny a vytvořit nové příležitosti (sociální, ekonomické, vzdělávací)
- vybudovat prostřednictvím mise kapacitu (soubor schopností) pro dosažení sociální změny, využitelnou později v jakémkoli jiném kontextu, nezávisle na skutečném a konkrétním cíli mise.

Proč to mladí NEET potřebují?

Protože pro většinu mladých NEET neexistuje jiné východisko než to, které si vytvoří sami; pro většinu z nich vzdělání a dobré pracovní místo nejsou reálnou možností… Potřebují být schopni změnit tuto situaci sami, na základě vlastních zdrojů a schopností. Společnost to za ně neudělá…
Klíčovým posláním (misí) mise je tedy budování kapacity. *Co si pod tím představit?*

- Pomoc s vytvořením zkušenosti, že jste schopni něco podniknout pro změnu své situace, místo abyste uvízli ve slepé uličce hněvu a frustrace
- Pomoc s vytvořením způsobu nahlížení na okolní realitu jako na něco, co lze ovlivnit a změnit
- Rozvoj dovedností a kompetencí pro identifikaci příležitostí v rámci komunit, ať sociálních či virtuálních
- Pomoc s vytvářením dovedností potřebných k přípravě dobrých misí a k určení vhodných kroků pro jejich splnění, včetně postupného shromažďování potřebných zdrojů, schopností (kapacit) a spojenectví v rámci jednotlivých kroků
- Pomoc s rozvíjením energického, odhodlaného přístupu: je-li v jedné misi „game over", tedy konec hry, je třeba vrátit se do hry vytvořením mise jiné

Stručně řečeno, posláním mise (misí) je dosáhnout prostřednictvím reálných zkušeností pocitu, že jste opravdu schopni něco pro sebe udělat a dosáhnout změny.

NEET jsou obvykle ve věku mezi 16 a 25 lety a tyto schopnosti potřebují k tomu, aby se o sebe v životě dokázali dobře postarat – bez ohledu na to, zda v určitém okamžiku najdou běžné pracovní místo nebo se přihlásí do nějaké formy vzdělávání…

Pravda je, že v neustále se měnící a nepředvídatelné globalizované ekonomice bude tuto kapacitu ve skutečnosti potřebovat čím dál tím více mladých lidí, nejen NEET. Mise jsou nástroji, jejichž prostřednictvím se snažíme tuto kapacitu budovat, neboť ve školní učebně ani prostřednictvím tradičních přístupů k ‚posilování možností' (empowermentu) ji vybudovat nelze.

Tím pochopitelně vrážíme klín do světa tradičního vzdělávání a do establishmentu učitelů, institucí a sociálních pracovníků. Na takovéto ‚budování kapacity' nejsou vůbec připraveni a budou se muset učit společně s mladými NEET!

ČÍM SE TAKOVÁ MISE VYZNAČUJE?

Klíčové zásady tohoto budování kapacity jsou zakotveny v definici mise. Jsou možné různé typy misí a lze se vydat mnoha směry, neboť vytvoření jakéhokoli návodu nejenže není možné, ale bylo by dokonce kontraproduktivní. Součástí tohoto budování kapacity je totiž právě schopnost najít si vlastní cestu. Nicméně, bez ohledu na to, jak mohou být mise otevřené a kolik může existovat různých cest k jejich naplnění, všechny by měly vykazovat některé velice důležité charakteristické znaky.

Proč?

Protože právě tyto zásady zajišťují účinné budování kapacity, proto! Nebudou-li dodržovány, k budování kapacity buď vůbec nedojde, nebo bude příliš slabé na to, aby bylo užitečné a dlouhodoběji udržitelné.

Zmiňme tedy nejdůležitější zásady vytváření misí za účelem budování kapacity:

MISSION IMPOSSIBLE

Mise, do nichž se mladí lidé mají zapojit, by měly být mimořádně obtížné, téměř nemožné! Přinejmenším nemožné z hlediska běžného uvažování a z hlediska toho, co si sami NEET dokážou představit. Pointa je právě tom, že zapojení do něčeho, co jste schopni zvládnout, žádnou zvláštní novou kapacitu nepřinese, protože budete jen opakovat něco, co už umíte. Má-li taková mise být atraktivní a přínosná, musí být obtížná, složitá a náročná – ač pochopitelně při vynaložení dostatečného úsilí splnitelná..!

ODHODLÁNÍ

Mise musí vyžadovat pevné odhodlání – od týmu mladých lidí, ale také od zapojených dospělých pracovníků. Měla by být tak zajímavá a atraktivní, že odhodlání bude nepřetržitě živeno již samotnou prací na ní.
Odhodlání je potřeba k budování kapacity, nikoli pouze k dosažení stanovených cílů.

IMERZE

Silné odhodlání vede k imerzi; imerze je stav mysli, kdy jste zcela pohrouženi do plnění úkolů a provádění činností, které potřebujete k tomu, abyste se postupně propracovali ke splnění své mise. Tato charakteristika vysvětluje, proč ne všechny mise jsou dobrými misemi; pokud u nich nedochází k imerzi, nejsou dostatečně účinné a výsledkem je minimální vybudovaná kapacita.

VYSOKÉ CÍLE, ALE

Proto si také musíte klást vysoké cíle!
Zapojujeme-li NEET do plnění drobných, jednoduchých a bezvýznamných úkolů, jen posilujeme jejich pocit, že jsou outsideři a méně významní občané.

Mise musí být „dostatečně významné“, aby u NEET vyvolávaly respekt a zpochybňovaly jejich pocit, že jsou podřadnými mladými lidmi s méně příležitostmi a zdroji. Dalším důvodem pro stanovení vysokých cílů je ten, že mise musí mít určitou složitost, objem a dobu trvání, aby došlo k imerzi a tím... k budování kapacity.
Nepříliš důležité a přesně předepsané činnosti jsou k ničemu. Na kapacitu NEET budou mít jen minimální vliv. Není snad ovšem třeba zdůrazňovat, že mise by neměly být příliš ‚velké‘: postavení kosmické lodi k cestě na měsíc není příkladem dobré mise.
Klíčové je, aby mise byla „dostatečně velká“ na to, aby došlo k imerzi a budování kapacity.

VÝZVA PRO NEET

Jinými slovy, mise musí být pro zapojené NEET výzvou. Musíte před ně postavit výzvu v podobě mise, o níž si dosud nedokázali ani představit, že by se jí mohli účastnit. Mise samotná musí být schopna vyvolávat v nich respekt a odhodlání. Musí být schopna překonat jejich oprávněný odpor k „dobře míněným“ aktivitám nabízeným establishmentem. Musí vyvolávat pocit zbrusu nových způsobů práce a zapojení do plnění významného úkolu, jaké se hned tak nějakému mladému člověku nenaskytne. Outsider se zde stává favoritem...

REÁLNÝ ČAS A SKUTEČNÝ ŽIVOT

Mise se mohou ubírat velice mnoha směry. Jejich smyslem není to, čeho chtějí na konci dosáhnout (výsledky), nýbrž jaké schopnosti (kapacitu) a nové zkušenosti cestou vytvoří. Je však nezbytné, aby se zabývaly něčím, co se v komunitách (skutečných či virtuálních) odehrává tady a teď, popř. nově vznikajícími iniciativami přinášejícími něco nového. Musí se zaměřovat na reálný čas a být propojeny s bezprostředním děním. Zároveň se musí zaměřovat na skutečný život: mise založené na simulacích, uměle vytvářených výzvách nebo ryze teoretických činnostech nejsou v tomto kontextu vhodné, protože nevyvolávají potřebný respekt, zapojení a... budování kapacity.

DLOUHÁ DOBA

Taková mise může mít různou délku, je to tak? Nikoliv.
Dostatečně velké výzvy, mise vyvolávající respekt, odhodlání a imerzi – a zejména budování kapacity – potřebují určitý *čas.* Ke změně způsobu uvažování, získání praktické zkušenosti a vybudování nových kompetencí v rámci skutečného života nedojde během pár dnů či týdnů. Není pochopitelně možné uvést něco takového jako ideální dobu trvání mise, protože mise, zdroje i míry zapojení mohou být velice rozdílné.
Dobré mise však obvykle vyžadují dobu realizace v řádu měsíců, nikoli dnů či týdnů, například 4, 6 či 8 měsíců, a v některých případech i dobu delší, je-li možná.
Tyto mise proto mohou být realizovány souběžně s jinými aktivitami, organizovanými institucí nebo službami pracovního trhu. Intenzivního zapojení lze dosáhnout, jsou-li týmy mladých lidí zapojeny do misí 1 – 2 celé dny v týdnu po několik měsíců. Méně nemá smysl a naopak čím více budou zapojeni, tím lépe.

KDO BY MĚL BÝT FACILITÁTOREM MISÍ?

Kteří odborní pracovníci by měli mladé týmy v plnění jejich misí podporovat?
Učitelé, vysokoškolští odborníci a sociální pracovníci ve skutečnosti nemusí být vždy nejlepšími facilitátory misí, protože jsou značně zatíženi tradičním akademickým smýšlením, vůči němuž si mnozí NEET vytvořili v průběhu svých problematických vzdělávacích a ‚odpadlických' kariér odpor. Jsou-li pro práci s misemi využiti tito pracovníci, budou pravděpodobně muset vynaložit značné úsilí, aby se vymanili ze svého akademického světa, a budou muset hodně změnit svůj způsob uvažování. Často mají k tomu, co podpora ‚misijní' práce s NEET obnáší, mnohem blíže různí pracovníci s mládeží, senioři, sportovní trenéři, komunitní osobnosti či podnikatelé.

Tito lidé často vystupují méně ‚pedagogicky', jsou přímočařejší a bezprostřednější a budou schopni navázat s NEET lepší, otevřené a méně komplikované vztahy, založené na praktické spolupráci v rámci misí.

SLOŽITOST

Mise musí být složitá, stejně jako dobré počítačové hry. Nikoli složitá v akademickém smyslu, nýbrž složitá v tom, že vyžaduje mnoho různých činností a spolupráci s mnoha lidmi a že pouze důmyslná postupná strategie umožní postup z jedné úrovně (činnosti) do další. Zatímco tváří v tvář teoretické složitosti by to většina NEET vzdala, z takovéto složitosti nemusejí mít obavy.

ROVNOVÁHA MEZI PŘÁNÍM A SKUTEČNOSTÍ

Základní a absolutně nezbytnou zásadou je, že mise vychází ze zájmů, dovedností, vloh, snů či ambicí mladých lidí. Pokud tomu tak není, mise skončí naprostým fiaskem. Nedojde k zapojení, k dlouhodobějšímu odhodlání ani k budování kapacity.
Právě facilitátoři však mají klíčovou úlohu v tom, aby předešli realizaci jakýchkoli pošetilých nebo zcela neužitečných misí. Nápady mladých lidí musí být porovnány s tím a posuzovány podle toho, co je smysluplné a užitečné, co by jiní lidé mohli ocenit a co může těmto mladým lidem nabídnout dlouhodobě udržitelnou sociální a/nebo ekonomickou změnu. Facilitátoři misí musí být odvážní a přímočaří a musí být ochotni takovým naivním a neužitečným iniciativám předcházet a zabránit. Jde vlastně o to, aby NEET brali vážně, což v konečném důsledku vyvolá respekt i u NEET.

INSPIRATIVNÍ PODNIKATELSTVÍ

Naše klíčová slova – budování kapacity a mise – jsou pochopitelně úzce spojena s novým výkladem podnikatelství. Na rozdíl od dřívějška, kdy podnikatelství spočívalo v založení drobného podniku, se mu nyní dostalo mnohem širšího výkladu: podnikatelské smýšlení a chování byly nyní učiněny nezávislými na konečném výsledku (drobném podniku) a jsou definovány podnikatelským procesem: podnikáním vlastních kroků, zkoušením různých cest, experimentováním, propojením s problémy skutečného života, vytvářením něčeho nového – a vytvářením kapacity (způsobilosti) k postupnému zvládnutí všech fází podnikatelského jednání. Konečným výsledkem pořád může být drobný podnik, ale také služba, organizace, klub, komunitní iniciativa a mnohé další...
Podstatný je proces, nikoli výsledek, a totéž platí pro náš klíčový výraz *budování kapacity*. Je mimořádně důležité, aby kapacita vybudovaná v rámci jedné podoby mise mohla být přenesena do jakékoli jiné mise.

KROK ZA KROKEM

Tato klíčová metoda našich misí je rovněž inspirována dobrými a imerzivními počítačovými hrami: mise je složitá a nelze jednoduše udělat jeden velký skok a misi splnit. Není to možné. Jak ji tedy splnit? Musíme postupovat jako v dobré počítačové hře: krok za krokem, úroveň za úrovní. Musíme si vybudovat kapacitu pro její splnění. Umění úspěšného plnění misí spočívá právě v podnikání vhodných kroků ve správném pořadí a v pomalém budování potřebných zdrojů, spojenectví a síly ke splnění mise.

Často je k tomu potřeba velice mnoho kroků, během nichž se musíme učit, zkoumat, budovat spojenectví, připravovat plány, prezentovat svůj projekt, zajišťovat jeho ekonomickou stránku, vyjednávat, a postupně se tak přes různé překážky propracovávat k tomu, aby se z nesplnitelné mise (mission impossible) stala mise splnitelná.
Každý úspěšný krok přitom představuje nové zdroje, nová spojenectví a nové příležitosti, které nám umožní podniknutí dalšího kroku. Do jisté míry lze potřebné kroky naplánovat, ale v mnoha případech bude třeba posloupnost kroků přizpůsobit tomu, co se ve skutečnosti odehraje během kroku předchozího.

UČENÍ ZA POCHODU

Zmíněné budování kapacity nespočívá ve vzdělávání nebo v odborném výcviku. Tyhle věci se ve školní učebně nenaučíte. Neznamená to však, že by při něm nedocházelo k žádnému učení. Ve většině misí dochází k velice intenzivnímu učení, ale toto učení je jiného druhu než učení ve škole:

- dochází k němu v situacích, kdy je třeba řešit problémy na různých úrovních (situační učení)
- dochází k němu v okamžiku, kdy má smysl a je důležité (učení toho, co je potřeba, a v okamžiku, kdy je to potřeba)
- uskutečňuje se v úzké souvislosti s činnostmi a problémy skutečného života (relevance)
- dochází k němu při každém nezdaru v průběhu realizace mise (motivace)
- bude pro NEET prakticky využitelné (úzké propojení teorie a praxe)

Mise tudíž převracejí vzdělávací didaktiky vzhůru nohama:

- Při tradičním vzdělávání se 20 let učíte teorii a teprve potom se začnete seznamovat s praxí a skutečným životem

- Při učení s využitím misí pracujete v podmínkách skutečného života a vzdělávací prvky vkládáte dle potřeby

OBSÁHNUTÍ MNOHA DOVEDNOSTÍ A KOMPETENCÍ 21. STOLETÍ

Prací na takto náročných misích a překonáváním různých překážek při jejich plnění vzniká velké množství velice důležitých dovedností a kompetencí pro život ve 21. století. Ve školních třídách se většina mladých lidí takovému rozvoji kompetencí ani nepřiblíží… Během jednotlivých kroků takové mise potřebujete analyzovat skutečnost, využívat příležitosti, vyjednávat s komunitními aktéry, spolupracovat s partnery v rámci různých spojenectví, svou misi kreativně prezentovat, sestavovat finanční plány a rozpočty atd. atd.

Je zřejmé, že jde o klíčové kompetence 21. století, které jsou většinou firem vysoce ceněny a jsou často užitečnější než mnohaleté teoretické akademické vzdělávání.
Pointou je, že pokud takové vzdělávací úkoly předložíme mladým NEET v rámci abstraktního fóra školní třídy, vzdají to a ze školy odejdou.
Vyvstávají-li ovšem tyto vzdělávací úkoly na cestě ke splnění vlastní mise, motivace k učení bude desetinásobná.

Takhle je to jednoduché.

Co tedy NENÍ misí?

Uzavřeme nyní tento stručný popis toho, co to mise je a jak by měla vypadat, příklady činností, které za mise považovat nelze (protože nevytvářejí žádnou kapacitu):

- jakákoli přesně předepsaná nebo krátkodobá činnost není misí
- činnosti vyžadující dlouhodobější přípravu, ale stále jednoduché a bez další perspektivy, nejsou misemi
- zapojení do již existujících iniciativ není misí
- zapojení do praktických činností v rámci instituce nebo komunity není misí
- činnosti, které nevytvářejí nic nového a pro NEET a jiné lidi užitečného nejsou misemi
- jednoduché, snadno splnitelné činnosti nejsou misemi

Stručně shrnuto: činnosti, které nevytvářejí výše uvedenou kapacitu, nejsou misemi.

Mise je tudíž definována kapacitou (způsobilostí), již u NEET vytváří, a perspektivou, již nabízí.

Znamená to, že zmíněné činnosti, které nejsou misemi, jsou „špatné“ nebo „zbytečné“? Vůbec ne. Znamená to pouze, že tyto činnosti nejsou misemi v našem kontextu, protože u mladých lidí nevytvářejí potřebnou kapacitu.

CO BY MĚLO BÝT VÝSLEDKEM MISE?

Co by tedy mělo být výstupem práce v rámci těchto misí?

Jak již bylo zmíněno, mise se mohou ubírat nejrůznějšími směry, pokud vytvářejí kapacitu a přinášejí skutečnou změnu. Kvalita mise není dána jejím výsledkem – jakýmsi obsahem či námětem – nýbrž její schopností vytvořit účinnou kapacitu. Proto, bez ohledu na konkrétní cíl a výsledek, by každá mise měla přinášet následující výstupy:

- novou kapacitu, dovednosti a kompetence NEET, které jim umožní vymanit se z bezvýchodných situací a něco pro sebe udělat
- tato kapacita musí být přenosná do jiných misí a kontextů
- vybudovaná kapacita musí být udržitelná a pro NEET dlouhodobě užitečná
- nový způsob uvažování NEET, umožňující jim a podporující je v zapojení do obdobných misí v budoucnu, bude-li a kdykoli bude potřeba, a pokud možno jim umožňující stát se vzorem pro další NEET
- mise by měla přinést podstatnou změnu sociální a ekonomické situace mladého člověka, nebo minimálně zdroje pro její provedení
- mise by měla vytvářet něco nového v rámci skutečného života, například v místní nebo virtuální komunitě
- aby byla úspěšná, měla by vytvářet něco užitečného nebo zajímavého pro jiné lidi; něco, co jiní lidé rádi využijí, rádi se toho zúčastní, koupí si to nebo jinak ocení
- mise by měla být zaměřena na vytvoření dlouhodobě udržitelných výstupů: to, co je misí dosaženo, by mělo pokračovat, být přeneseno jinam či dokonce rozšířeno

Jak je vidět, tato „výstupová kritéria" vůbec nesouvisejí s obsahem mise; pouze poukazují na to, co činí misi misí.

MALÝ PŘÍKLAD MISE

Jak bylo zmíněno, mise se mohou ubírat nejrůznějšími směry, pokud vytvářejí zamýšlenou kapacitu a výstupy. Když říkáme „všemi směry", míníme to opravdu vážně: nový domov pro psy, sociální služby, politika, alternativní sportovní klub, internetový obchod, vývoj her, internetové služby, nová prodejna, hudební skupina, nové služby pro turisty – cokoliv! Dovolte tedy, abychom uvedli malý příklad, jak může taková mise vypadat – především abychom naznačili množství různých kroků, které to obnáší. Tato mise je fiktivní a předpokládáme, že její splnění potrvá 6 – 8 měsíců.

Postupný krok č. 1

Řešený problém

Tým NEET se sejde, aby přezkoumal své vlohy, nápady, dovednosti a ambice. Splnění tohoto kroku může vyžadovat několik schůzek.

Budovaná kapacita

Schopnost přezkoumat vlastní minulost, dovednosti a vlohy – a schopnost vnímat tyto vlohy a nápady jako zdroje a možná východiska z bezvýchodné situace

Postupný krok č. 2

Řešený problém

Co v naší komunitě nefunguje? Co by se dalo změnit? Jaký typ virtuálních zdrojů ještě nebyl vytvořen nebo nebyl vytvořen dostatečně dobře?

Budovaná kapacita

Zkoumání komunity ze všech úhlů pohledu a zjišťování potřebných změn nebo užitečných inovací
Kritické prohlížení internetu – kreativníma očima: co nefunguje? co by se dalo vytvořit?
V obou případech: učení se vidět příležitosti a šance k vlastnímu uplatnění a k možným iniciativám v komunitě a kyberprostorech

Postupný krok č. 3

Řešený problém

Konfrontace přání, vloh a zájmů s tím, co by bylo třeba změnit v komunitě nebo co by se mohlo odehrát v cloudu; výsledek: v komunitě potřebujeme volně přístupné alternativní basketbalové hřiště – oficiální klub sídlí v hale a je určen pouze pro mladé lidi, kteří si zaplatí; chceme okolo tohoto basketbalového prostoru vytvořit novou kulturu

Budovaná kapacita
Kompetence propojení osobních zájmů s jasnými příležitostmi k akci, v komunitě i v cloudu

Postupný krok č. 4

Řešený problém
Zjistit, co je špatně u stávajících basketbalových klubů a proč mnoho mladých lidí potřebuje alternativní formu basketbalových možností. Jaké by měly být zásady a hodnoty takové alternativní basketbalové komunity? Kdo by měl být zapojen?

Budovaná kapacita
Učení se analyzovat a popsat vizi a odůvodnit iniciativu z různých hledisek

Postupný krok č. 5

Řešený problém
Prezentace mise prostřednictvím kreativních médií, v tisku a na internetu. Propagace mise u příslušných zdrojů a zainteresovaných osob

Budovaná kapacita
Propagace mise v různých médiích
Získání podpory pro tuto misi ze strany zkušených a zainteresovaných zdrojů v rámci komunity nebo cloudu, včetně obstarání finančních prostředků na virtuální a tištěné materiály

Postupný krok č. 6

Řešený problém
Vytvoření strategického plánu:

- jaký typ zdrojů, jaká rozhodnutí a jaká podpora budou pro tuto misi potřeba?
- jaká můžeme vybudovat spojenectví pro podporu své věci?
- jak získat podporu ze strany komunity, například škol, klubů mládeže, místní policie, místní banky a jiných důležitých subjektů?
- kde je budoucí basketbalové hřiště, komu to místo patří a jak ho můžeme získat?
- jaké jsou ekonomické vyhlídky?

Budovaná kapacita
Vytváření strategií pro získání spojenců, podpory a zdrojů
Učení se budovat partnerství zainteresovaných subjektů pro podporu mise

Postupný krok č. 7

Řešený problém
Po vytvoření spojeneckých partnerství se zainteresovanými subjekty v rámci komunity je klíčovou výzvou zahájit jednání s orgány veřejné správy, jimž patří plochy, které mise pro basketbalovou komunitu potřebuje
Příprava plánů na zřízení nového basketbalového hřiště, včetně získání odborné podpory pro odhad zdrojů a investic

Budovaná kapacita
Schopnost získat v případě potřeby podporu odborníků, prostřednictvím propagace mise jako dobré a potřebné komunitní iniciativy
Schopnost shromáždit důležité zainteresované osoby, aby misi podpořily u představitelů města

Postupný krok č. 8

Řešený problém
Spolupráce s městem při vytváření basketbalového projektu v rámci komunity, včetně plánování vzhledu hřiště, jeho sociálních funkcí a vhodných nabízených aktivit – a kdo tyto aktivity povede a bude řídit a z jakých zásad a hodnot bude toto otevřené basketbalové hřiště vycházet

Budovaná kapacita
Spolupráce s mnoha různými aktéry na realizaci naší misí vytvořeného projektu, zahrnující učení se novým věcem za pochodu
Přemýšlení o uživatelích, aktivitách, hodnotách a zásadách – a jak zajistit, aby basketbalová komunita fungovala v praxi

Postupný krok č. 9

Řešený problém
Po vybudování basketbalového hřiště a základních fyzických prvků by měla být do této nové iniciativy zapojena komunita, včetně mladých lidí, kteří si nemohou dovolit přihlásit se do oficiálního klubu
Další propagace nové basketbalové komunity, tentokrát za účelem organizace a dlouhodobého udržení jejich aktivit

Budovaná kapacita
Řízení iniciativ a aktivit v rámci komunity
Zajištění zapojení a udržitelného hospodaření, včetně neustálé mobilizace sponzorů

Postupný krok č. 10

Řešený problém
Sdílení příběhu
Vytvoření videa a dalších forem dokumentace, popisujících průběh mise a její výsledky komunitě, jiným komunitám majícím na této iniciativě zájem a médiím

Budovaná kapacita
Schopnost vyvolat další zájem, sponzoring a příležitosti prostřednictvím propagace mise a jejích výsledků

Pozn.
Zpočátku některé pokusy na určité úrovni nebyly úspěšné. Tým NEET a jeho spojenci museli v takových případech na určité úrovni začít znova od začátku a propracovat se touto úrovní ještě jednou, tentokrát poučeni z prvního neúspěšného pokusu.

Ještě zmíníme četné *širší perspektivy* této malé fikce, které by mohly být do mise zahrnuty, popř. vyplynout ze splnění první mise (splněná mise může vést k nové misi na vyšší úrovni):

- Sledování, kontaktování nebo návštěva slavného pouličního basketbalu v New Yorku
- Angažování slavného basketbalisty z profesionálního klubu v nedaleké metropoli coby vzoru
- Rozvoj sociálních hodnot otevřené basketbalové komunity: zapojení dětí ulice, prevence sociální marginalizace a radikalizace
- Vytvoření virtuálních fór pro alternativní basketbalovou komunitu
- Propagace alternativní sportovní komunity mládeže v jiných městech
- Rozvoj sociálních a etických hodnot spojených s basketbalem, například antirasismu

- Rozvoj sportu a duševního a tělesného zdraví
- Vytvoření vedlejších aktivit pro mládež ve spojení s otevřenou basketbalovou komunitou
- Využití této iniciativy, bude-li úspěšná, k získání dalších sponzorů a příjmů, včetně vytvoření pracovních míst pro mladé lidi v souvislosti s novou sportovní komunitou

V případě této naší malé fikce využívá mise fenoménu, který by se dal nazvat *sportovní podnikavostí* mladých lidí.

PŘÍLOHA C2: BUDOVÁNÍ KAPACITY PRO PROVEDENÍ ZMĚNY

© 2015 Working with Europe

Jak se mohou dlouhodobě nezaměstnaní mladí NEET a jiní lidé potřebující zásadní životní změnu vymanit ze svých bezvýchodných situací?

Jak si mohou vybudovat schopnost tak učinit (kapacitu)?

Jakými druhy procesů potřebují projít, aby splnili své nové mise?

Jak mohou v rámci své komunity podniknout skutečné kroky ke změně vlastní situace?

bod 0

BOD NULA – BEZVÝCHODNÁ SITUACE?

Jste dlouhodobě nezaměstnaní – nebo potřebujete zásadně změnit svůj život?

Nekonečně dlouhé čekání na pracovní místo není možná nejlepším řešením.

Možná byste měli začít uvažovat o tom, že to vezmete do vlastních rukou a pokusíte se to, co potřebujete, sami vytvořit.

Životní změna, nové zapojení a optimismus, zlepšení finanční situace…

Není to jednoduché. Asi jste to ještě nikdy nedělali a pravděpodobně nevíte, jak na to.

Možná si také myslíte, že to nedokážete!

Máte pravdu! Nedokážete to, alespoň ne sami a aniž byste vynaložili značné úsilí a hodně se toho cestou naučili…

Můžete se ovšem STÁT SCHOPNÝMI to dokázat…

Potřebujete si vybudovat kapacitu; nikoli prostřednictvím kurzů, studia či podobných věcí, nýbrž prostřednictvím vytvoření vlastní mise a následného učení se, jak ji dovést k úspěchu!

Krok 1

CO CHCETE? JAK SE K TOMU DOSTANETE? TÝM?

Potřebujete se tedy dostat zpátky do hry. Život, práce a peníze jsou hra a vy se do ní potřebujete dostat zpátky a hrát ji dobře.

Nedělejte to sami. Pracujte v týmu. Pokud žádný nemáte, vytvořte si ho. Určitě se najde někdo, kdo bude mít zájem se k vám připojit…

Musíte kriticky přezkoumat sebe sama, celý svůj tým.

Co chcete? Co umíte? Co jste se za svůj dosavadní život naučili? Toužíte po něčem nebo napadá vás něco, co jste ještě nikdy nedělali?

Je to důležité. Svůj život změníte pouze tehdy, budete-li opravdu odhodlaní a angažovaní.

V tomto okamžiku si nemusíte dělat si starosti , zda jsou vaše představy „realistické" či nikoli. To přijde na řadu později.

A nezaměřujte se jen na to, jaké práce jste případně dosud vykonávali – přezkoumejte také všechno ostatní, co jste ve svém životě dělali…

Krok 2

CO KOMUNITA NEBO „SVĚT" POTŘEBUJÍ NEBO CO BY SE JIM LÍBILO?

Máte tedy určité představy, co byste rádi dělali – a chcete změnit svůj život.

Nyní přichází „realistický pohled".

Měli byste se spolu se svým týmem porozhlédnout po své komunitě a okolním „světě".

Není zde něco, co nefunguje, co by se dalo zlepšit, co by se mělo změnit – nebo: co by se lidem líbilo a co by ocenili?

Pro vás a pro váš tým to bude znamenat hodně práce, budete si muset ve své komunitě zahrát na „změnové detektivy".

Mezi věci, které „by se okolnímu světu mohly líbit", patří pochopitelně i různé výrobky, služby a internetové iniciativy – od obchodu až po umění, od sportu až po jídlo či cestovní ruch …

Krok 3

JAK TO SPOJIT DOHROMADY?

Důležité je skloubit to, co si přejete (svou životní změnu), s tím, co by ocenili jiní lidé (čímkoli pro někoho užitečným)..

Jste-li schopni skloubit svůj vlastní zájem a odhodlání s něčím skutečně užitečným nebo novým, vaše šance na úspěch je hned mnohem větší.

Jestliže se vám a vašemu týmu takové spojení, popř. více takových spojení povedlo, měli byste se pokusit oslovit různé druhy lidí a tyto příležitosti s nimi probrat.

Mohou to být odborníci nebo instituce působící v oblasti, v níž chcete pracovat, a mohou to být nejrůznější lidé z jiných odvětví, kteří jsou ochotni nabídnout užitečnou radu a pomoc.

Může to znamenat spoustu práce, ale je to opravdu potřeba – a prostřednictvím této práce si také vytvoříte nové kontakty.

Krok 4

KDO BY VÁŠ NÁPAD MOHL PODPOŘIT?

Jakmile jste se svým týmem našli vhodnou misi, svůj „projekt" přinášející životní změnu, musíte se zamyslet nad tím, „jak toho dosáhnout".

Většina normálních lidí není schopna jediným velkým skokem dosáhnout hned vhodného řešení nebo požadovaného výsledku.

Potřebují k tomu pečlivé a obratné plánování a podniknutí správných kroků ve správný okamžik.

Musíte zjistit, které organizace, lidé či zdroje by mohli mít zájem vaši misi podpořit. Měli byste se pokusit určit zdroje, u nichž je nejpravděpodobnější, že vás podpoří – nikoli že vám dají peníze, ale že vám pomohou splnit vaši misi.

Musíte svou misi, projekt a myšlenku prezentovat přesvědčivě a musíte strávit hodně času jednáním s potenciálními podporovateli.

Skupina podporovatelů vám pak pomůže v podnikání dalších kroků.

Krok 5

JAK VYPRACOVAT PLÁN? JAKÉ ZDROJE POTŘEBUJETE?

Už nejste sami!

Máte svůj tým a máte skupinu podporujících organizací, odborníků či vynalézavých lidí.

To znamená, že můžete se svým týmem začít rozvíjet svou misi nebo myšlenku v podrobný plán: jaké zdroje jsou potřeba, jaké organizace musí vydat souhlas, jaká rozhodnutí jsou potřeba a kdo by je měl učinit?

Plán vaší mise bude zpravidla zahrnovat více fází, během nichž budete svůj projekt postupně budovat.

Své plány byste měli probrat se skupinou podporovatelů a se zajištěnými zdroji a je opravdu užitečné, jestliže podporovatelé s vašimi plány souhlasí a nabídnou také svou pomoc s některými z plánovaných úkolů.

Už jste toho dokázali hodně, není-liž pravda?

Krok 6

JAK ZÍSKAT SPOJENCE? JAK MOBILIZOVAT ZDROJE?

Nyní to začíná být vážné.

Nyní musíte podniknout některé obtížné kroky: potřebujete zmobilizovat zdroje, které ke splnění své mise potřebujete.

Peníze? Vhodná místa? Internetové stránky? Odborné poradenství? Lidské zdroje? Počítače? Cokoli potřebujete…

Pokud byste se o tohle pokoušeli v bodě nula, nemáte šanci.

Nyní máte svůj tým, svou podpůrnou skupinu a svůj plán mise. To je vše, co k mobilizaci zdrojů potřebujete.

Čeká vás pravděpodobně složité vyjednávání, v jehož průběhu se nejspíš neobejdete bez vhodných poradenských služeb.

Možná ale budete překvapeni: mnohé organizace a odborníci oceňují, projevuje-li někdo iniciativu, čehož byste se měli naučit využívat!

Krok 7

JAK SVOU INICIATIVU ROZBĚHNOUT?

Ve většině případů budete muset pro mobilizaci zdrojů, které ke splnění své mise potřebujete, překonat řadu překážek.

Peníze ani jiné zdroje se neshánějí snadno...

Je také možné, že se přitom budete muset vrátit o krok zpět a vyhledat další odbornou pomoc a radu od někoho zkušeného.

Jakmile ovšem máte pohromadě základní zdroje, největší problém máte vyřešen.

Nyní můžete z členů svého týmu, skupiny vašich podporovatelů a spojeneckých zdrojů vytvořit realizační tým, který vám pomůže proměnit váš plán ve skutečnost.

Jakmile se mise změní ve skutečnost a má jasnou a konkrétní perspektivu, zjistíte, že najednou máte k dispozici více lidí i zdrojů.

A díky těmto novým zdrojům můžete vyhledat i odbornou podporu pro vyřešení některých problémů.

Dokázali jste to – dotáhli jste to do konce!

MISE SPLNĚNA – NEBO NE?

Takže jste to dokázali!

Dokázali jste překonat všechny ty problémy. Je to lepší pocit, než čekat na nabídku práce, která stále nepřichází, není-liž pravda?

Celý tento proces může trvat několik měsíců – klidně i celý rok.

A vaše mise může skončit nezdarem! Nevyvíjela se tak, jak jste předpokládali...

To se stává – každému z nás.

Potom je potřeba vrátit se o pár kroků zpět a začít znova.

A musíte se poučit z chyb, jichž jste se dopustili.

Co když ale neuspěje ani druhá mise, co pak?

Inu, máte smůlu, ale vždycky se najde nějaká nová mise.

Pointou je – a tato pointa je velice důležitá – že při tomhle překonávání problémů jste se toho hodně naučili; vybudovali jste si slušnou kapacitu ...

Tak velkou, že příště už vše zvládnete mnohem lépe!

O CO TEDY V CELÉ TÉHLE VĚCI JDE?

Co je to „mise"?

Jaké mise mohou mladí nezaměstnaní a NEET vytvářet, aby se vymanili ze svých bezvýchodných situací?

Odpověď zní: jakékoli mise, které přinesou potřebnou životní změnu!

Příklady? OK!

Nová služba pro staré lidi, děti nebo mládež

Nový podnik

Nové sdružení s politickým, kulturním či sociálním posláním

Nové internetové zdroje

Alternativní sportovní klub

Politická nebo sociální angažovanost

Nové komunitní centrum

Nové formy alternativního cestovního ruchu

Prakticky cokoliv, čím lze dosáhnout dlouhodobě udržitelné životní změny, co je úzce spojeno s vlastními představami, zájmy, vlohami či přáními – a co vytváří něco užitečného nebo příjemného pro druhé.

PŘÍLOHA C3: MENTOR NEBO ZPROSTŘEDKOVATEL?

MENTOR NEBO ZPROSTŘEDKOVATEL PRO MLADÉ NEET?

Diskuse o tom, zda „mentor" či „zprostředkovatel", je mimořádně důležitá a de facto symbolizuje dva velice odlišné směry, způsoby uvažování a metody.

„Mentor" a „zprostředkovatel" mají pochopitelně mnoho věcí společných a jejich profily se částečně překrývají; ku prospěchu diskuze však bude, pokusíme-li se to zjednodušit a objasnit rozdíly mezi těmito dvěma směry, aby v rámci projektu bylo možné vytvořit konsenzuální platformu.

Proto tento skromný příspěvek, jehož cílem je předložit porovnání těchto dvou směrů a objasnit tak skutečnost, že volba směru může vést ke vzniku dvou velice odlišných projektů.

Náš projekt byl pochopitelně koncipován v duchu „zprostředkovatele"; název „zprostředkovatel (angl. broker)" je zde případně použit pro (zprostředkovaný) „únik, vymanění se (angl. break out)" z běžné tradice psychologicky orientovaného „posilování možností (empowerment)".

Varování: jakákoli snaha o zjednodušení – navržení něčeho uprostřed mezi těmito dvěma směry – vnese naprostý zmatek do potřebných diskuzí a jen zakryje fakt, že tyto dva směry jsou velice odlišné.
Doporučujeme vám, abyste sami pokračovali ve výčtu rozdílů a vkládali své poznámky k jednotlivým položkám níže uvedeného seznamu – a sdíleli vše v rámci BaseCampu…

	MENTOR	BROKER
Výchozí filozofie	Vzájemný vztah musí vycházet z psychologických, emočních a osobních vztahů, vytvořených ještě předtím, než lze přistoupit k jakémukoli kroku Konkrétní aktivity nelze podniknout, aniž by byly vytvořeny osobní a emoční vazby	Vzájemný vztah je vztahem pracovním a vytváří se v průběhu a prostřednictvím praktické spolupráce na konkrétních misích; emoční vztahy nejsou před podniknutím vlastních kroků nutné a ve skutečnosti mohou vztahy, jakož i mise, komplikovat

	MENTOR	BROKER
Typický profil	Akademické vzdělání, často v oborech jako psychologie, sociální vědy, vzdělávání či pedagogika. Profesní profil je pro schopnost pracovat s dotčenou cílovou skupinou považován za klíčový	Nejsou třeba žádné zvláštní předpoklady z hlediska profesních zkušeností či vzdělání Dobří zprostředkovatelé bývají často výraznými ‚tahouny' iniciativ na základě svých pestrých zkušeností a velice akčního a změnově orientovaného způsobu uvažování
Obvyklý způsob uvažování	Výrazné zaměření na psychologické, sociální a pedagogické pracovní metody a přístupy, včetně upřednostňování empatie, porozumění a osobních vztahů mezi mentorem a mladým člověkem – často výrazné zaměření na individuální mentoring (odborné vedení)	Žádné zvláštní zaměření, co se týče „vnitřního světa" mladých lidí, ani na primární budování osobních vazeb Výrazná akčnost a přesvědčení, že vztahy se budou vytvářet prostřednictvím podnikání jednotlivých kroků – pracovní vazby Zprostředkovatel pracuje s týmy i jednotlivci, podle potřeby
Typická pracovní metoda	Mentor pravděpodobně zorganizuje individuální schůzky s mladým člověkem a bude se snažit sladit svůj profil s jeho Jde o to, aby iniciativy a spolupráce vycházely z vhodného sladění profilů a dobrých osobních vztahů	Zprostředkovatel se pustí pokud možno co nejdříve do akce na základě porovnání zájmů mladých NEET a „principu reality" Zprostředkovatel bude pravděpodobně chtít pracovat pokud možno týmově

	MENTOR	BROKER
Typická pracovní metoda	Je zřejmé, že tento přístup vyžaduje důkladnou profilaci, jak u mentorů, tak u mladých lidí, včetně rozsáhlých pohovorů, porovnávání a slaďování Tento přístup vyznává coby základ spolupráce individuální osobní vazbu	Zprostředkovatel je přesvědčen, že mají-li být vybudovány osobní vztahy, budou budovány prostřednictvím praktické spolupráce a budou jejím výsledkem Zprostředkovatel propojí případné osobní vztahy s praktickými činnostmi a se spoluprácí s různými komunitními aktéry Tento přístup podporuje flexibilní týmovou spolupráci
Typický postup (progrese)	Mentor bude výrazně upřednostňovat postupné budování emočních a osobních vztahů s mladým člověkem, často prostřednictvím individuálního mentoringu	Zprostředkovatel řeší přímo sociální a ekonomickou situaci mladého týmu a navrhuje jim vytvoření společného podniku za účelem její změny

PŘÍLOHA C4: CO MLADÍ NEET POTŘEBUJÍ

CO MLADÍ NEET POTŘEBUJÍ

CO POTŘEBUJÍ

- Kompetence potřebné k životu, práci a učení v neustále se měnící společnosti
- Kreativně-technologické kompetence, aby dokázali využít stávající i budoucí příležitosti k práci a učení – nikoli teoretickému
- Kompetence a způsob myšlení potřebné ke zvládání změn v průběhu celého dlouhého života, přinášejícího mnohá překvapení a neočekávané zvraty
- Podnikatelský způsob uvažování k zajištění vlastního živobytí
- Kompetence k učení prostřednictvím vlastnoručně vyhledaných internetových zdrojů
- Zkušenost s prací s komunitami, jak virtuálními, tak fyzickými a sociálními
- Sebedůvěru – víru ve schopnost podniknout vlastní kroky a něco pro sebe udělat
- Učení ve smíšené realitě vyžadující řešení nelineárních problémů a jejím prostřednictvím
- Schopnost zorientovat se ve virtuálním chaosu, nikoli studium literatury
- Uznání intelektuálního potenciálu (kapacity) – nezaměňovat s potenciálem akademickým

CO NEPOTŘEBUJÍ

- Dovednosti uplatnitelné na pracovním trhu pouze krátkodobě
- Degradaci na manuální pracovníky schopné vykonávat pouze praktické úkoly
- Být poměřováni se zastaralým vzdělávacím systémem
- Být využíváni k zaplnění krátkodobých mezer v dovednostech
- Zvýhodněná vzdělávací prostředí
- Nabídky kompenzačních pracovních míst a odborných praxí za účelem zlepšení statistik nezaměstnanosti
- Dobročinnost a finanční kompenzaci

PŘÍLOHA C5 – SOCIÁLNÍ GAMIFIKACE

CO JE SOCIÁLNÍ GAMIFIKACE?
© Jan Gejel 2015

Gamifikace je ve stále větší míře využívána k nejrůznějším účelům v oblasti vzdělávání a odborné přípravy, coby nový a neotřelý motivační prvek pro nejrůznější skupiny lidí, například mládež, manažery či jiné pracovníky soukromých i státních organizací.

Ve většině případů je využívána v poměrně kontrolovaných podmínkách s jasně danými činnostmi, časovým rozvržením a cíli.

V těchto případech gamifikace spočívá v jedné nebo více herních aktivitách s pevně danou strukturou a jednoznačnými pravidly, činnostmi a kritérii úspěchu (výhry).

Tyto aktivity jsou obvykle organizovány za účelem dosažení určitých změn ve způsobu uvažování nebo rozvíjení nových kompetencí v rámci cvičných scénářů.

Většina gamifikačních aktivit se odehrává v těchto uzavřených, kontrolovaných a vysoce strukturovaných prostředích (ať fyzických či virtuálních), nikoli v živém a nepředvídatelném světě mimo vzdělávací centra.

My se však čím dál tím více zajímáme o možnost jejího využití k řešení sociální reality.

Je pochopitelné, že tyto iniciativy budou muset s gamifikací pracovat jinak; možná bude potřeba zavést její nový „žánr", neboť taková aktivita bude mnohem méně kontrolovatelná a strukturovaná.

Někomu se možná toto využití gamifikace nebude líbit a mohl by namítat, že bude-li gamifikace aplikována na nekontrolovatelnou a nepředvídatelnou oblast společenského života, vytratí se její základní principy.

Odpověděli bychom mu, že toto využití gamifikace možná nebude splňovat tradiční kritéria gamifikace a že gamifikace sociální reality si možná vyžádá jinou definici a jiné chápání pojmu gamifikace.

Gamifikace v zásadě znamená uplatnění herních pravidel z nejrůznějších her, včetně her digitálních a ‚seriózních' (jejichž primárním účelem není zábava), v jiných než herních situacích – například ve vzdělávání či odborné přípravě.

Tato aktivita pochopitelně vyžaduje víceméně kontrolované a strukturované prostředí. Hovoříme-li v tomto kontextu o gamifikaci sociální, nemáme v úmyslu přenášet celé herní infrastruktury do různých scénářů sociální reality.

Hodláme využít důležité prvky digitálních a seriózních her k tomu, abychom podpořili *iniciaci, motivaci a organizaci sociální akce*.

Za tímto účelem si dovolujeme poměrně volný výklad toho, co to je a může být gamifikace.

Upřímně řečeno, nejde o to, aby byla splněna kritéria gamifikace, ale aby byla podpořena sociální akce! Je nezbytný určitý méně dogmatický přístup...

Co je to sociální gamifikace, nebo co by to výhledově mělo být?

Na rozdíl od tradiční gamifikace, která v zásadě usiluje o změnu způsobu uvažování nebo rozvoj další kompetence, má *sociální gamifikace* lidem pomoci v podniknutí určitých kroků v rámci sociální reality a v dosažení sociální změny.

V tomto kontextu používáme slovo „sociální" velice široce a označujeme jím komplexní oblast ekonomického systému, pracovního trhu a kvality života, přičemž v zásadě vymezujeme tuto cílovou oblast jako odlišnou od např. oblasti digitální či vzdělávací, pro něž jsou typické simulace a simulované scénáře.

Teoreticky bychom mohli použít i výraz „gamifikace reality", nebýt toho, že např. digitální a vzdělávací oblast lze de facto rovněž považovat za součást naší „reality".

Z tohoto důvodu dáváme přednost výrazu „sociální".

Sociální gamifikace pomáhá lidem podniknout skutečné kroky v rámci okolního světa, aby změnili situace, které pro ně samotné nebo pro komunitu nefungují dobře.

Sociální gamifikace je tudíž spojena se sociální inovací (jejíž prvky obsahuje), sociálním podnikatelstvím a sociálním podnikáním, ač nikoli ve smyslu systematičtější úrovně sociální inovace či výlučného vymezení ekonomickými cíli sociálního podnikání.

Sociální gamifikace není cílem, je metodou; a to především metodou, která má pomoci jednotlivcům a týmům potřebujícím sociální změnu v podniknutí vhodných kroků k jejímu dosažení.

Sociální gamifikace musí být dynamická a experimentativní a měla by být posuzována podle toho, čeho lidem pomůže dosáhnout, a nikoli podle toho, jak přesně ji lze definovat.

Typickými skupinami obyvatel, kteří potřebují sociální změnu, jsou například dlouhodobě nezaměstnaní, mladí NEET , senioři a staří lidé, v některých zemích pak i méně vzdělané ženy.

Čím jsou tyto skupiny charakterizovány?

Tyto skupiny se nacházejí na okraji společnosti z hlediska svého vlivu, pravomocí a schopnosti svou situaci změnit. Nemají zkušenosti, kontakty ani motivaci podniknout kroky ke změně. Tyto skupiny navíc často trpí (odůvodněně) depresivním a rezignovaným smýšlením.

Nabízíme jim krátkodobé zařazení do pracovního trhu s nepříliš perspektivní odbornou přípravou, zaměřenou na krátkodobé dovednosti, a „posilování" psychiky, abychom zvýšili jejich sebedůvěru.

Nenabízíme jim vybudování kapacity ke dlouhodobé změně vlastní situace s celoživotní perspektivou, což není nic snadného.

Právě zde nastupuje gamifikace, jako jeden z možných způsobů budování kapacity pro dosažení sociální změny.

Experimentujeme s gamifikačními přístupy, abychom změnili depresivní a rezignované smýšlení těchto lidí, a přidáváme gamifikační aktivity k tradičnímu posilování psychiky, abychom dále zvýšili jejich sebedůvěru.

Jsme přesvědčeni, že gamifikace může k tomuto posilování psychiky přispět novými způsoby, jsme si však také čím dál tím více vědomi faktu, že posilování psychiky samo o sobě sociální situaci těchto lidí nezmění.

Krátce řečeno, gamifikace posilování psychiky nestačí!

Potřebujeme experimentovat s přístupy a metodikami, které těmto skupinám pomohou podniknout *sociální akci* – dosáhnout změny pro sebe sama a zároveň – pokud možno – řešit sociální problémy nebo potřeby v rámci komunity.

Co taková *sociální akce* obnáší?

Obnáší vytvoření týmu spolu s dalšími lidmi v témže postavení za účelem přetvoření skutečného světa, přetvoření komunity, přetvoření reality.

Obnáší vytvoření něčeho, co pomůže změnit směřování lidského života, zlepšit jeho ekonomickou situaci a vytvořit nové sociální perspektivy.

Typickým příkladem takové sociální životní změny je vytvoření pracovního místa (nikoli ucházení se o ně), získání pracovního místa novými způsoby, vytvoření sdružení, založení podniku (i internetového), vstup do nějaké organizace, nabízení nových forem služeb pro děti, mladé nebo staré lidi apod.

Stručnou definicí sociální akce je: budování kapacity pro zapojení do aktivit skutečného života, které člověku přinese sociální a/nebo ekonomický prospěch nebo ho alespoň navede správným směrem a nabídne další perspektivy.

Tato sociální akce by měla v maximální možné míře přinášet nějakou hodnotu pro komunitu, není to však nezbytně nutné.

Gamifikace posilování psychiky tedy nestačí!

Potřebujeme experimentovat s formami gamifikace, které těmto skupinám občanů pomohou přejít od posilování psychiky ke schopnosti podniknout kroky ve skutečném životě.

Popř. radikálněji: potřebujeme experimentovat s novými formami gamifikace, které přinášejí posilování psychiky a sebedůvěru *prostřednictvím* podnikání kroků ve skutečném životě.
Posilování psychiky nemusí nutně tomuto posilování sociální akceschopnosti předcházet, protože tento model je spojen se starou akademickou zásadou *nejprve teorie, potom praxe*.

Ve skutečnosti může přílišná aktivita zaměřená na posilování psychiky skončit zablokováním schopnosti sociální akce…

Které zásady a prostředky gamifikace mohou těmto skupinám pomoci v podniknutí kroků ke změně své sociální situace?

Je pochopitelné, že k takové sociální akci musí docházet po delší, předem neodhadnutelnou dobu, v řádu měsíců či dokonce roků, neboť taková již je povaha sociální změny.

Z tohoto důvodu je zhola nemožné uplatnit tradiční kontrolované a strukturované hry.

Znamená to také, že smyslem sociální gamifikace je využití jiných prostředků a zásad nejen v rámci gamifikace, ale také v rámci digitálních a seriózních her.

O jaké zásady a prostředky se jedná?

Předně je třeba zmínit, že sociální gamifikace může lidem potřebujícím sociální změnu poskytnout určitý srozumitelný rámec, neboť nabízí vytvoření souhrnného a srozumitelného popisu změnového procesu, přičemž je schopna dodat význam a správný směr každému kroku a činnosti v jeho průběhu. Zároveň může napomoci změně pohledu člověka, který tyto kroky podniká – již se necítí být obětí a společenským objektem, ale stává se subjektem změnového procesu: místo aby film (hru) sledoval, sám v něm (ní) hraje.

Přesněji řečeno, sociální gamifikace může lidem a týmům pomoci v provedení sociální změny prostřednictvím uplatnění následujících příkladů důležitých a klíčových metod sociální akce, silně inspirovaných gamifikací a digitálními a vzdělávacími hrami:
ŽIVOT JAKO HRA

Budujete kapacitu – schopnost překonat depresivní smýšlení – tím, že se učíte vnímat sociální život jako hru a také k němu přistupovat jako ke hře, již musíte hrát dobře, chcete-li vyhrát.

Tento obecný přístup lze rovněž popsat jako ‚vytváření příběhu vlastního života', popř. pozvednutí vlastního života na epickou úroveň.

VYTVÁŘENÍ A PLNĚNÍ MISÍ

Budujete kapacitu prostřednictvím vytváření významných a užitečných misí pro sebe a svůj tým, včetně dosažitelných dílčích misí.

Díky tvorbě misí můžete své zapojení strukturovat a organizovat zvladatelným způsobem a můžete hodnotit významné dílčí úspěchy.

BUDOVÁNÍ SPOJENECTVÍ A ZDROJŮ

Budujete kapacitu tím, že se při plnění mise a dílčích misí učíte vytvářet spojenectví, protože víte, že vy ani váš tým nejste schopni dosáhnout sociální změny sami.

V rámci pozvolného postupu k vytýčenému cíli se učíte vytvářet ta nejužitečnější a nejrealističtější spojenectví, včetně budování nových spojenectví na základě spojenectví úspěšně vybudovaných.

POSTUP PO JEDNOTLIVÝCH KROCÍCH A ÚROVNÍCH

Budujete kapacitu prostřednictvím postupného zpracovávání své sociálně-změnové mise: učíte se, že musíte podniknout určité kroky a dotáhnout je do konce, abyste byli schopni čelit náročným úkolům na vyšších úrovních.

Učíte se tedy „plánovat" své kroky v rámci mise tak, aby byly užitečné a efektivní, a vyhýbat se takovým krokům, na něž ještě nejste připraveni nebo dostatečně kvalifikováni.

UČENÍ VE CHVÍLI, KDY JE POTŘEBA

Budujete kapacitu zařazováním krátkých a relevantních přestávek na učení přesně v okamžiku, kdy je ke splnění dílčí mise potřebujete.

Učíte se vyhýbat se abstraktnímu učení bez náležitého kontextu („šumu") a získáváte vysokou motivaci k učení, které vám pomáhá překonávat překážky a umožňuje vám dosahovat pokroku.

ZKOUŠENÍ RŮZNÝCH CEST A PŘEKONÁVÁNÍ PŘEKÁŽEK

Budujete kapacitu prostřednictvím zkoušení různých kroků a strategií v reálném životě i čase, čímž se učíte nacházet nejlepší cesty k překonání překážek.

V některých případech, zejména na vyšších úrovních „hry", budete muset několikrát ‚narazit', než najdete správnou cestu. Z tohoto pohledu však neúspěch není pouhým selháním, nýbrž prostředkem budování kapacity.

HRDOST NA DOSAŽENÉ ÚSPĚCHY

Budujete kapacitu tím, že jste hrdí na své dílčí úspěchy a sdílíte je se svým týmem, lidmi ve stejném postavení či rodinou.

Úspěchy dosažené ve skutečném životě, které vyžadují značné úsilí a někdy i podstoupení určitého rizika, jsou nejúčinnějším způsobem budování sebedůvěry.

OSLAVY SPLNĚNÍ MISÍ A DÍLČÍCH MISÍ

Budujete kapacitu prostřednictvím otevřených oslav a zviditelňování klíčových dílčích a konečných úspěchů mise, přičemž do těchto oslav zapojujete klíčové aktéry, zainteresované osoby, spojence a možné budoucí podporovatele.

HRA MUSÍ POKRAČOVAT

Budujete kapacitu tím, že zjišťujete a cítíte, že splněná mise nevyhnutelně vede k misi další.

Hra nikdy nekončí, musí stále pokračovat a současně s tím se proces, který byl zpočátku misí, stává nyní dílčí misí ve hře sociální.

V podstatě lze říci, že všechny tyto zásady a pracovní metody vycházejí z jediného obecného principu: mise JE hra. Změna je vaší výhrou.

V průběhu plnění mise se můžete zapojovat do různých forem specifických a do určitých kontextů zasazených her, ale obecný přístup je právě ten, že mise JE hra.

Vytváříte si svou vlastní sociální hru, hru svého života, a potřebujete se naučit hrát ji pokud možno co nejlépe.

Jak je vidět, sociální gamifikace má úzkou vazbu na metodiky uplatňované v takových oblastech, jako je podnikání či sociálně-inovační a komunitní učení a budování kapacity; sociální gamifikace však k těmto dobře známým oblastem přidává velice užitečné zásady, pracovní metody a mechanismy, a je-li s ní správně nakládáno, může být pro budování kapacity velice přínosná.

Vzdělávání dospělých, programy pro mladé lidi a podobné intervence proto musí vytvořit prostor pro tyto experimenty, přenášející procesy ‚posilování možností' ze školních tříd do jednání ve skutečném životě.

Politika Evropské komise čím dál tím více volá po takovýchto akcích přinášejících ‚přímou změnu' a uznává, že dopad posilování psychiky uvnitř školních učeben je omezený a je třeba podpořit přímé zapojení občanů do změnových procesů.

Je důležité, aby tato politika a poznatky byly podpořeny významnými finančními prostředky vynaloženými na výše uvedené experimenty, které jsou v tomto okamžiku jen velice obtížně začlenitelné do programů, jako je Erasmus+, EaSI či Social Fund.

Foto z projektu EU Directing Life Change – Jan Gejel

http://www.openthedoors.eu